

บทที่ ๔

กระบวนการถ่ายทอดการรำโนราสืบสองท่าโนราพัน ห่อเพชร

การถ่ายทอดท่ารำโนราสืบสองท่า ของโนรา พัน ห่อเพชร ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ (เหนือคลอง) หมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นสถานที่ถ่ายทอดท่ารำ ซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในลักษณะโรงเรียนขยายโอกาส มีนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล จนถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และมีความสัมพันธ์และความสำคัญเกี่ยวกับการถ่ายทอดรำโนราสืบสองท่า โนราพัน ห่อเพชร เป็นโนราที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงเรียนเหมือนห้วยในเขาในอดีตและเป็นบริเวณชุมชนที่ครู โกมล คิมทอง ผู้เผยแพร่การรำโนราสืบสองท่าโนราพัน ห่อเพชร เสียชีวิตจากการถูกลอบยิงของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เมื่อ ๓๕ ปีที่ผ่านมา การนำหลักฐานท่ารำโนราสืบสองท่ามาใช้ศึกษากระบวนการรำ จึงนับว่าเป็นการนำภาพประวัติศาสตร์ท่ารำที่เก่าแก่และสำคัญซึ่งมีประโยชน์ และทำให้ท่ารำโนราสืบสองท่าเหล่านั้นสามารถนำไปใช้สืบทอดได้ ผู้วิจัยได้แนวทางศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้

๑. การศึกษาท่ารำและกระบวนการรำในคำอธิบายภาพ
๒. การอนุรักษ์ท่ารำแบบดั้งเดิม
๓. การตรวจสอบท่ารำ
๔. เอกลักษณ์ความเหมือนกันท่ารำโนราสืบสองท่าของครูโนรา ๔ ท่าน
๕. กระบวนการถ่ายทอดท่ารำสืบสองท่า
๖. การประเมินผลการถ่ายทอดท่ารำสืบสองท่า

สำหรับรายละเอียดและวิธีดำเนินการถ่ายทอดแบบต่างๆ สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาท่ารำและกระบวนการรำจากคำอธิบายภาพ

ภาพโนราการรำสืบสองท่าของโนราพัน ห่อเพชร จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยปกติจะมีกระบวนการรำหลายท่าตามรูปแบบการรำโนราที่สมบูรณ์แบบโดยทั่วไปของภาคใต้ การบันทึกภาพท่ารำครั้งนี้จากคำอธิบายภาพของโกมล คิมทอง ซึ่งเป็นครูใหญ่และผู้นำคณะโนรามาแสดงได้แสดงความคิดเห็นว่า คัดเลือกท่ารำมาเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยมี กมล ฉายาวัดนะ เป็นผู้บันทึกภาพท่ารำ (โกมล คนหนุ่ม, ๒๕๔๐ : ๑๕๒)

การศึกษาท่ารำและกระบวนการรำ จากคำอธิบายเป็นการศึกษาเบื้องต้น ที่มีความสำคัญ และจะได้ทราบสาเหตุความเป็นมาและความสำคัญ ที่จะต้องคัดเลือกภาพมาอธิบายท่ารำ นอกจากนี้

การอธิบายมีการเน้นคำที่สำคัญของการเรียกชื่อท่า ให้ผู้อ่านทุกคนสังเกตได้อย่างชัดเจน ดังรายละเอียดภาพต่อไปนี้

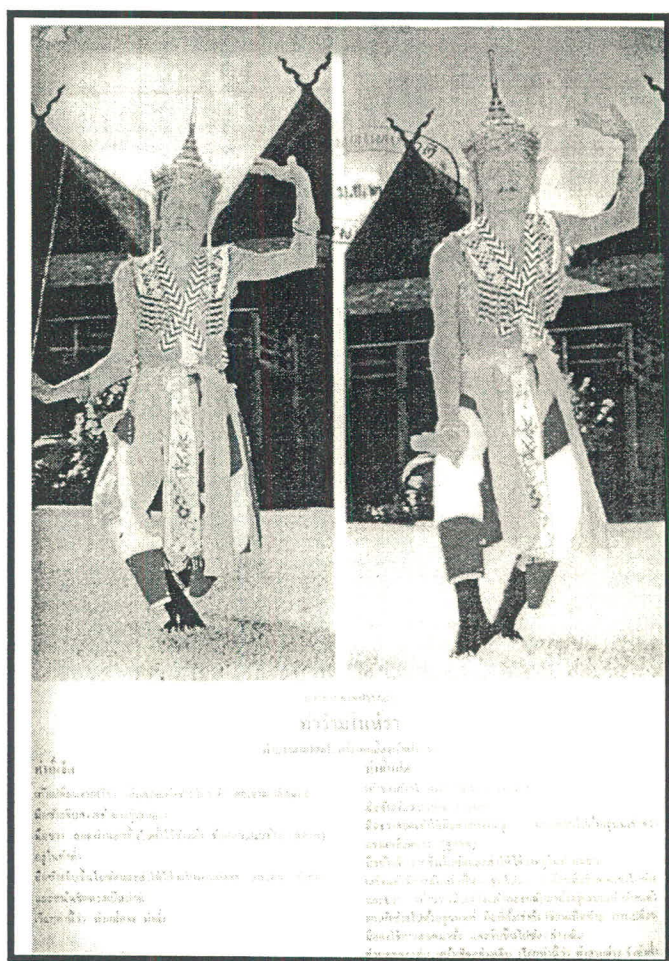
ภาพที่ ๕๖ การร่ำท่าปฐุมและท่าแม่ลาย
ที่มา : วิทยาสาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

ท่าที่ ๑ (ซ้ายมือ) ท่าปฐุม และท่าที่ ๒ (ขวามือ) ท่าแม่ลาย อธิบายการยกมือไหว้และการทรงตัวที่เป็นเอกลักษณ์ของโนราที่มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

ภาพที่ ๕๖ การรำทำซัดหว่างอกและท่าแม่ลายซื่อ
ที่มา : วิทยาสาร ๕ มีนาคม ๒๕๑๔

ท่าที่ ๑ (ซ้ายมือ) ท่าซัดหว่างอกและท่าที่ ๒ (ขวามือ) ท่าแม่ลายซื่อ อธิบายการวางเท้า
เรียกว่า ฉากเล็ก การแอ่นใบหน้า การวาดมือเป็นท่าแม่ลายซื่อ

ภาพที่ ๕๕ การรำท่าแม่ลายจิบด้าและท่าสามอย่าง
ที่มา : วิทยาสาร ๑๕ เมษายน ๒๕๑๔

ท่าที่ ๑ (ซ้ายมือ) ท่าแม่ลายจิบด้า ท่าที่ ๒ (ขวามือ) ท่าสามอย่าง รำท่าด้า อธิบายการทรงตัว
การยืน การรำสามอย่าง ซึ่งเป็นการสลับเท้าจำนวน ๑ ครั้ง

ภาพที่ ๖๑ การรำทำเครื่องวลัยและทำจีบหลัง
ที่มา : วิทยาสาร ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๑๔

ท่าที่ ๑ (ซ้ายมือ) เครื่องวลัยและท่าที่ ๒ (ขวามือ) ทำจีบหลัง อธิบายการวางเท้า สอดเท้าทั้งสองข้างให้สอดคล้องกับการเรียงเท้า

๒. การอนุรักษ์ทำรำแบบดั้งเดิม

ผู้วิจัยได้ศึกษาการทำรำโนราธิบสองท่าโดยการนำภาพทำรำจำนวน ๑๒ ท่า มาเป็นต้นแบบพร้อมกับทดลองแสดงท่ารำตามคำอธิบายภาพจากต้นฉบับ และบันทึกท่ารำให้เหมือนกับภาพต้นฉบับทั้ง ๑๒ ท่า โดยใช้ชนิดสาขาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณเป็นผู้ทดลอง ปฏิบัติท่ารำ ดังนี้

ภาพที่ ๖๒ ท่าปฐุม ๑

ที่มา : วิทยาสาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔.

ภาพที่ ๖๓ ท่าปฐุม ๒

ที่มา : วิระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำจากภาพ โดยครูโกมล คีมทอง โรงเรียนเหมืองห้วยในเขา

จากดินเรียง (คือยืนท่าตรง) ให้สอดเท้าซ้ายไปหลัง ย่อเข่าลงเล็กน้อย ยกมือขึ้นประนมระหว่างอก กางข้อศอกออกดังรูป สังเกตให้ดีว่าการไหว้ในท่ารำผิดกับการไหว้ธรรมดา ถ้าหุบศอกจะยกมือไหว้ธรรมดา แต่ไหว้ในท่ารำต้องเปิดศอกหรือกางข้อศอกและให้ได้วงหรือฉาก คือฉากที่ข้อศอกและแขนออกให้เปิดฉากคือเงยหน้าเล็กน้อย สายตามองตรง ทำนี้เรียกว่า ท่าปฐุม

ภาพที่ ๖๔ ท่าแม่ลาย ๑
ที่มา : วิทยาสาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

ภาพที่ ๖๕ ท่าแม่ลาย ๒
ที่มา : วีระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำจากภาพ

มือเปลี่ยนจากท่าประนม เป็นมือจีบทั้งสองข้างสาวขึ้นไปชิดและส่งไปให้ได้วงอีก จังหวะหนึ่ง (คังรูป) ออกยังแอ่นอยู่ตามเดิม คำว่าไคว้งหรือไค้ฉาก จากรูปจะเห็นที่ข้อมือ ที่ข้อศอก และต้นแขนขึ้นไค้ฉากและภายในวงแขนข้างหนึ่ง เรียกว่า วงหนึ่ง เรื่องฉากและวงนี้มนโหราห์โบราณ ถือกันมาก ต้องให้ได้อย่างเคร่งครัด จึงจะถือว่าสวยงาม ทานี้เรียกว่า ท่าแม่ลายหรือท่าเขาควย

ภาพที่ ๖๖ ท่าซัดหว่างอก ๑

ที่มา : วิทยาสาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

ภาพที่ ๖๗ ท่าซัดหว่างอก ๒

ที่มา : วีระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำจากภาพ

เท้าเลื่อนเข้ามาชิดกัน สันเท้าชิดแต่ปลายเท้าแยก หรือเบะออกข้างเล็กน้อย (เรียกท่าการวางเท้านี้ว่า จักหน่วย หรือจกเล็ก) มือซ้ายยกขึ้นรำเสมอออก ปลายนิ้วอยู่หว่างอกแล้วชักขึ้นไปซัดและส่งให้ได้วง ในลักษณะเดียวกับเป็นท่าแม่ลาย แต่ทำข้างเดียว ออกแอ่นและใบหน้าตรงอยู่อย่างเดิม เรียกว่าท่าซัดหว่างอก

ภาพที่ ๖๘ ท่าแม่ลายชื่อ ๑

ที่มา : วิทยาสาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

ภาพที่ ๖๙ ท่าแม่ลายชื่อ ๒

ที่มา : วีระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำจากภาพ

เท้ายกมาอยู่ในท่า เรียงส้น คือยกเท้าซ้ายสอไปหลัง วางปลายเท้าไว้ที่ส้นเท้าขวา เท้าทั้งสองขวางกันในลักษณะเป็นฉาก ย่อเข่าลงเล็กน้อย มือขวายกขึ้นจีบหว่างอก สวขึ้นไปขัดชื่อ (คือขัดอยู่ในท่าแขนเหยียดตรง) มือซ้ายยกขึ้นจีบที่อก ชักขึ้นไปขัดและส่งให้ได้วงอยู่ในท่าแม่ลาย (ข้างเดียว) หน้าเชิดและออกยังแอ่นอยู่ตามเดิม เรียกท่านี้ว่าท่าแม่ลายชื่อ

ภาพที่ ๗๐ ท่าแม่ลายซ้อ จีบบน
ที่มา : วิทยาสาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

ภาพที่ ๗๑ ท่าแม่ลายซ้อ จีบบน ๒
ที่มา : วิระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำจากภาพ

เท้าคงเดิมอยู่ในท่าเรียงส้น มือซ้ายนิ้วเข้ามาจีบเสมออก มือขวาสอดผ่านออกออกไปและ
ส่งขึ้นไปจีบอยู่เสมอกู และทอดแขนเหยียดออกไปอยู่ในท่า จีบหงาย มือซ้ายจากที่จีบอยู่ชักขึ้นไป
ซัดและส่งให้โค้งอยู่ในท่าแม่ลาย ออกแอ่นและหน้าเชิดอยู่ตามเดิม เรียกท่านี้ว่า ท่าแม่ลาย จีบบน

ภาพที่ ๘๒ ท้าวแม่ลาย จีบตั้งเข้า ๑
ที่มา : วิทยาสาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

ภาพที่ ๘๓ ท้าวแม่ลาย จีบตั้งเข้า ๒
ที่มา : วิระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำจากภาพ

เท้าขึ้นขาเดียว ยกขาขวาขึ้นได้จากกับลำตัว ฝ่าเท้าเปิดขึ้น เอนตัวไปด้านหลังเล็กน้อย มือขวาจับตั้งที่เข้า แขนเหยียดตรง มือซ้ายจับหว่างอก สวच्छดขึ้นและส่งให้ไควงอยู่ในท้าวแม่ลาย เรียกว่า ท้าวแม่ลาย จีบตั้งเข้า

ภาพที่ ๗๔ ท่าแม่ลาย ท่าต่ำ ๑
ที่มา : วิทยาสาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

ภาพที่ ๗๕ ท่าแม่ลาย ท่าต่ำ ๒
ที่มา : วิระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำจากภาพ

ท่าเปลี่ยนจากเรียง เป็นสอศเท้าซ้ายไปหลัง ย่อเข่าลงเล็กน้อยมือซ้ายจับสวเข้ามายุ่งอก มือขวา สอศผ่านอกขึ้นไปตั้งไว้ข้างตัว ข้อศอกแนบข้าง อยู่ในท่าต่ำ มือซ้ายจับขึ้นไปชักและส่งให้ ไคว้งในท่าแม่ลาย ออกแอ่น ตัวย่อและหน้าเจดตรงเป็นปกติ เรียกท่านี้ว่า ท่าแม่ลาย ท่าต่ำ

ภาพที่ ๘๖ ทำสามอย่าง รำท่าต่ำ ๑
ที่มา : วิทยาสาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

ภาพที่ ๘๗ ทำสามอย่าง รำท่าต่ำ ๒
ที่มา : วิระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำจากภาพ

เท้าขวาก้าวไปหน้า ย่อเข่าลงเล็กน้อย มือซ้ายจับสวเข้ามหว่างอก มือขวาสอดเข้าใต้มือซ้ายที่จับอยู่ ลอดออกไปตั้งอยู่บนเข่าขวาแขนเหยียดตรง มือซ้ายจับลากขึ้นไปชิดและส่งให้ได้วงอยู่ในท่าแม่ลาย เสร็จแล้วมีการสับเท้าเป็น 3 ชุมไปมา เปลี่ยนมือรำพาดเข้าไปซ้ายและขวา เท้าขวาเมื่อเสร็จแล้วถอยกลับมาตั้งอยู่เสมอมือซ้ายแล้วยกเท้าซ้ายไปตั้งอยู่แทนที่ มือที่ดึงเข่าก็เปลี่ยนเป็นซ้าย การเปลี่ยนมือคงใช้การสอดมาตั้ง และจับขึ้นไปชิดอย่างเดิม ส่วนอกคงแอ่น หน้าเขคอย่างเดิม เรียกท่านี้ว่า ทำสามอย่าง รำท่าต่ำ

ภาพที่ ๗๘ ทำสามอย่าง รำจีบดำ ๑
ที่มา : วิทยาสาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

ภาพที่ ๗๙ ทำสามอย่าง รำจีบดำ ๒
ที่มา : วีระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำจากภาพ

เรียกกันว่า ทำสามอย่าง รำจีบดำ วิธีการรำและสับเปลี่ยนท่าที่ทำเช่นเดียวกัน ผิดแต่เฉพาะที่มือพาดเข่าเป็นรำท่าจีบ ทำสามอย่างสองแบบนี้ใช้เมื่อรำหลอกล้อเป็นสองคน สับเท้าเปลี่ยนที่ไปมา คนหนึ่งรำอยู่ในท่า สามอย่าง รำท่าดำ อีกคนหนึ่งต้องรำในท่าสามอย่าง รำจีบดำ ส่วนที่ออกยังคงต้องแอ่นและหน้าเขคอยู่ปกติ โดยเฉพาะออกแอ่นนั้นถือเป็นแม่บทของการรำโนราห์เลยทีเดียว เมื่อออกแอ่น ท้ายงอนแล้วต้องย่อ หรือย่อลงให้มากที่สุดจึงจะถือว่ารำได้สวยงามและอ่อนช้อย

ภาพที่ ๘๐ ท่าผาหลา ๑

ที่มา : วิทยาสาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

ภาพที่ ๘๑ ท่าผาหลา ๒

ที่มา : วีระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำจากภาพ

มือซ้ายจับเข้ามาหาอก มือขวาสอดตลอดได้มือซ้ายออกไปอยู่ข้าง เป็นรำท่าดำ เท้าซ้ายย่อลงเล็กน้อย ยกเท้าขวาขึ้นได้จากกับลำตัวปลายเท้าตะหวัดขึ้นออกไปข้าง (ไม่ห้อย) ให้มือขวาที่รำท่าดำมาพาดไว้ที่ขาขวา มือซ้ายจากที่จับ สวขึ้นไปชิดและส่งให้ไคว้งในท่าแม่ลายตัวจะเอนมาหน้าเล็กน้อยและเข้าย่อเพื่อการทรงตัวและให้ไคว้งดูสวยงาม เรียกว่าท่าผาหลา

ภาพที่ ๘๒ ท่าเครือวัลย์ ๑
ที่มา : วิทยาสาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

ภาพที่ ๘๓ ท่าเครือวัลย์ ๒
ที่มา : วีระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำจากภาพ

เท้าสอดทอดกันเป็นเกลียว ปลายเท้าสอดออกมาเสมอกัน ให้ปลายเท้าปิดและปลายส้นเปิด ย่อเข่าลงจะได้วงระหว่างข้อเท้ากับเหนือเข่าเป็นสองวง มือขวาจับสาวมาแต่ไหล่ขวา ขณะเดียวกัน กับที่มือซ้ายสอดลงได้พาผ่านขึ้นไปโบหูซ้ายแล้วชักลงมาอยู่เสมอก่อน มือขวาจากท่าจับเปลี่ยน สอดขึ้นเหนือมือขวา พลิกขึ้น ไปอยู่ในท่าแม่ลาย เรียกว่าท่าเครือวัลย์

ภาพที่ ๘๔ ทำจีบหลัง ๑

ที่มา : วิทยาสาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

ภาพที่ ๘๕ ทำจีบหลัง ๒

ที่มา : วีระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำจากภาพ

เท้าอยู่ในท่า ห้าแม่ตีนต่อสั้นหรือเรียงสั้น ย่อเข่าลงเล็กน้อย มือขวาจีบสาวเข้าหาอก มือซ้ายสอดตลอดได้ออกไปปะขวา พลิกมือและแขนขัดไขว้ไปหลังให้มือจีบอยู่กลางหลัง มือขวาที่จีบอยู่ ชักขึ้นไปขัดและส่งให้ได้วางอยู่ในท่าเขาควย หรือแม่ลาย เรียกท่านี้ว่า **ท่าจีบหลัง**

กระบวนการรำดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาฝึกและปฏิบัติท่ารำให้กับนิสิตสาขาศิลปการแสดง จนเกิดความชำนาญและแม่นยำในท่ารำทั้งสิบสองท่า พร้อมกับนำจังหวะท่าครูของการบรรเลงดนตรีโนราโดยทั่วไปมาทดลองใช้ บรรเลงขณะเรียบเรียงท่ารำทั้งสิบสองท่า เพื่อฝึกทักษะและเปรียบเทียบท่ารำที่คล้ายคลึงกับการรำสิบสองท่าของครูโนราชนอุปถัมภ์นารากรที่ผู้วิจัยมีความถนัดและเชี่ยวชาญในการรำกันโดยปกติทั่วไป

๓. การตรวจสอบท่ารำโนราสิบสองท่ากับศิษย์โนราพัน หอเพชร

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สืบค้นลูกศิษย์โนราพัน หอเพชร และนักดนตรีประจำคณะที่ยังคงดำเนินชีวิตอยู่ ณ ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๓ คน คือ โนราปรีดา

ประพันธ์โนราสะอื่น เพ็งสกุล และนายเชือบ ประพันธ์ ได้แสดงท่ารำตามภาพและแนะนำการรำ
 ตามอย่าง การรำทำบท เพิ่มเติม จากการรำโนราสิบสองท่าโดยทั่วไปดังรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๑ การรำโนราสิบสองท่าโดยโนราปรีดา ประพันธ์ ที่บ้านหนองกระแซง ตำบล
 บ้านส้อง อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

ภาพที่ ๘๖ การรำทำปฐม
 ที่มา : วิระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

ภาพที่ ๘๗ ท่าแม่ลาย
 ที่มา : วิระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

ภาพที่ ๘๘ ท่าเครือวัลย์
 ที่มา : วิระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

ภาพที่ ๘๙ ท่าแม่ลายซื่อ
 ที่มา : วิระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

ภาพที่ ๕๐ ท่านแม่ลายจีบบน
ที่มา : วีระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

ภาพที่ ๕๑ ท่าสามอย่างจีบต่ำ
ที่มา : วีระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

จากการทดลองปฏิบัติทำรำเป็นแบบอย่างของโนราปริดา ประพันธ์ ครั้งที่ ๑ เพื่อทดสอบความถูกต้องของท่ารำ การทรงตัว และการใช้ลีลามือรำในท่าสามอย่างและการสอดมือในท่าต่างๆ ซึ่งโนราปริดา ประพันธ์ ได้ทดลองรำและยืนยันความถูกต้องในการถ่ายทอด ต่อมาหลังจากนั้นประมาณ ๑ เดือน โนราปริดา ประพันธ์ ได้เสียชีวิต เนื่องจากเป็นโรคลมปัจจุบัน จึงนับว่าเป็นการสูญเสียผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญอีกท่านหนึ่ง

๓.๒ การตรวจสอบท่ารำครั้งที่ ๒ กับโนราสะอื่น เฟ็งสกุล ศิษย์โนราพัน ห่อเพชร คนปัจจุบัน ที่ยังมีชีวิต และอาศัยอยู่ที่ บ้านหนองกระแซง ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี กับโนราสะอื่น เฟ็งสกุล มีความสำคัญยิ่งเพราะท่านเป็นลูกศิษย์โนราพัน ห่อเพชร ที่ยังมีชีวิตอยู่และสามารถให้ข้อมูลได้อย่างชัดเจน จากประวัติของครู วิธีการฝึกหัด ลูกศิษย์และการเผยแพร่โนราในยุคสมัยท่าน แต่โนราสะอื่น เฟ็งสกุล มิได้ไปแสดงโนราที่กรุงเทพมหานคร เหมือนกับศิษย์คนอื่นๆ เนื่องจากท่านเป็นไข้ก่อนจะมีการเตรียมตัวและออกเดินทางไปแสดง การตรวจสอบท่ารำนั้น โนราสะอื่น เฟ็งสกุล ได้ร่วมสาธิตและปฏิบัติท่ารำด้วย เนื่องจากในครั้งนี้อยู่วิจัยได้นำนักดนตรีไปทดลองร่วมบรรเลง โดยมีการถ่ายทอดความรู้ดังนี้

๑. การรำโนราสิบสองท่าตามแบบอย่างจากภาพโนราพัน ห่อเพชร
๒. การรำสิบสองท่าโดยใช้จังหวะท่าครู
๓. การรำท่าสามอย่าง ท่าจีบต่ำ

๔. การรำทำบท ซึ่งโนราสะอื่น เพิ่งสกุล ได้รับการถ่ายทอดจากโนราพัน หอเพชร

๕. การรำสิบสองท่าโดยใช้จังหวะทำครู

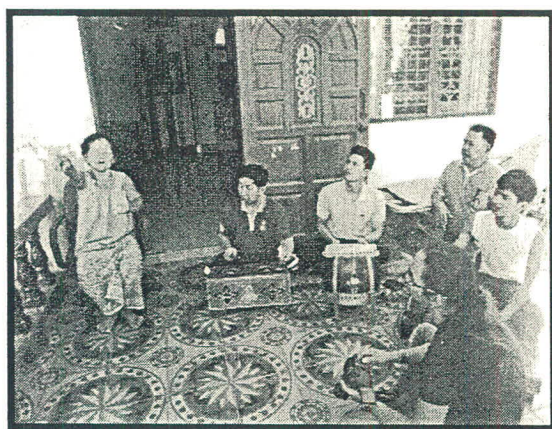
ภาพที่ ๕๒ ตรวจสอบท่ารำจากศิษย์คนที่ ๒

ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๖

ภาพที่ ๕๓ การรำสิบสองท่าจากภาพสำเนา

ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๖

ภาพที่ ๕๔ การรำทำบท

ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๖

ภาพที่ ๕๕ การรำท่าสามอย่างจีบต่ำ

ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๖

ภาพที่ ๕๖ การร่ำทำสามอย่าง (คู่)

ที่มา : วิระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

ภาพที่ ๕๗ การร่ำทำสามอย่าง

ที่มา : วิระเดช ทองคำ ๒๕๕๖

กระบวนการศึกษา เก็บข้อมูลและตรวจสอบทำร่ำดังกล่าวทำให้ ผู้วิจัยมีความมั่นใจในการปฏิบัติทำร่ำ และการนำทำร่ำไปถ่ายทอดและฝึกหัดให้กับเยาวชนในโอกาสต่อไป ซึ่งอาจเกิดปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอดหรือเรียบเรียงทำร่ำ เมื่อได้มีการปรึกษาขอคำแนะนำจากครูโนราซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ บ้านเหนือคลอง หมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้การจัดการทำร่ำมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

๔. เอกลักษณะความเหมือนของทำร่ำโนราสิบสองท่าของครูโนรา ๔ ท่าน

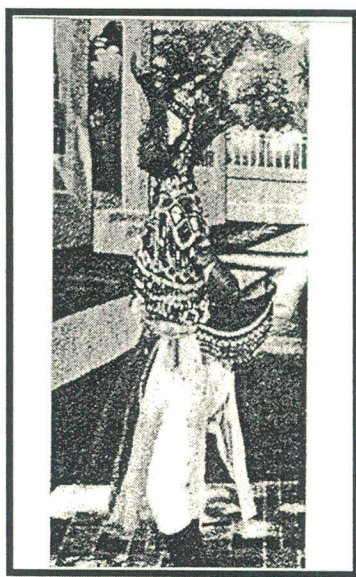
จากการศึกษาทำร่ำโนราสิบสองท่าของครูโนรา ๔ ท่าน เพื่อจะค้นหาทำร่ำที่มีการร่ำแบบเดียวกัน เพื่อจะนำไปเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของทำร่ำเบื้องต้นในการฝึกหัด ประกอบกับผู้วิจัยมีพื้นฐานความรู้โนราตามแบบขุนอุปถัมภ์นรากรและโนรายก ชูบัว มีทำร่ำที่คล้ายคลึงกันก็จะนำไปถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างรวดเร็ว จากการศึกษาทำร่ำที่มีลักษณะการร่ำเหมือนกันได้แก่ทำต่อไปนี้

ภาพที่ ๕๔ ทำปฐุม ตรงกับทำประนมมือ ทำเทพนม

ภาพที่ ๕๕ ทำแม่ลาย ตรงกับทำเขาควาย

ภาพที่ ๑๐๐ ท่าจีบหลัง ตรงกับท่าจีบหลัง

ภาพที่ ๑๐๑ ท่าซัดหว่างอก ตรงกับท่าขุนศรีทธาและท่าพรหมเทวะ

ลักษณะการรำทำดังกล่าวจำนวน ๔ ท่า ที่มีท่ารำโนราเหมือนกับครูโนราท่านอื่นๆ เมื่อผู้วิจัยมีทักษะการรำก็จะทำให้การถ่ายทอดท่ารำเบื้องต้นแก่นักเรียนไปในทางเดียวกันและมีประโยชน์สำหรับการคัดเลือกท่ารำมาถ่ายทอดให้กับนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

๕. กระบวนการถ่ายทอดทำรำสืบทอดทำ

กระบวนการถ่ายทอดทำรำสืบทอดทำโนราพัน หอเพชร ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จำนวน ๔ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ เป็นการสำรวจสภาพพื้นที่ชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูล ประวัติ ชุมชน

ครั้งที่ ๒ การถ่ายทอดทำรำครั้งที่ ๑ (วันที่ ๒๔-๒๘ กันยายน ๒๕๕๖)

ครั้งที่ ๓ การถ่ายทอดทำรำครั้งที่ ๒ (วันที่ ๒๓-๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗)

ครั้งที่ ๔ การสำรวจความต้องการของครูและนักเรียนหลังจากถ่ายทอดทำรำ

สำหรับรายละเอียดสำคัญของการถ่ายทอดทำรำครั้งที่ ๑ และ ครั้งที่ ๒ มีกระบวนการถ่ายทอดเพื่อสืบทอดทำรำนั้น มีกระบวนการดังนี้

๕.๑ การถ่ายทอดทำรำครั้งที่ ๑ ซึ่งจัดกิจกรรมฝึกหัดและถ่ายทอดทำรำต่อเนื่องกันจำนวน ๔ วันตั้งแต่วันที่ ๒๔-๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลา ๐๘.๓๐-๑๖.๐๐ น. มีกระบวนการถ่ายทอดจำนวน ๖ ขั้นตอนคือ

๑. การศึกษาประวัติโนราพัน หอเพชรและทำรำ

๒. การคัดร่างกายและทำพื้นฐาน

๓. การสาธิตทำรำสืบทอดทำ

๔. การปฏิบัติทำรำสืบทอดทำ

๕. การรำทำครูโดยใช้ทำรำสืบทอดทำ

๖. การรำเพลงโค

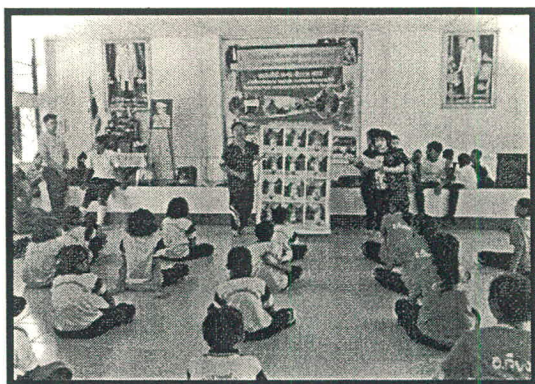
กระบวนการถ่ายทอดจำนวน ๖ ขั้นตอน มีรายละเอียดสำคัญดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาประวัติและทำรำโนราพัน หอเพชร

ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประวัติและทำรำโนราพัน หอเพชร เป็นใบความรู้ประกอบการถ่ายทอดโดยแจกให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคลพร้อมกับมีป้ายไวนิล ประวัติโนราพัน หอเพชร และทำรำสืบทอดทำ ทำให้นักเรียนผู้เข้าร่วมอบรมได้เรียนรู้ร่วมกัน มีการอธิบาย ชักถาม อภิปรายและนำนักเรียนบางกลุ่มลงพื้นที่ เป็นผู้นำเส้นทางกันว่าหลักฐาน โรงเรียน ซึ่งโนราพัน หอเพชร ได้มาฝึกหัดและสอนโนราพร้อมกับศิษย์โนราในอดีตที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

ภาพที่ ๑๐๒ การบรรยายประวัติโนราพัน หอเพชร
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๐๓ การบรรยายทำรำโนราสิบสองท่า
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๐๔ นักเรียนแนะนำบ้านศิษย์โนราพัน หอเพชร
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๐๕ นักเรียนช่วยเหลือด้านเอกสาร
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

๒. การคัดร่างกายและทำรำพื้นฐาน

การคัดร่างกายเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นในการรำโนรานั้นผู้วิจัยจึงให้นักเรียนทุกคนได้ทำการคัดร่างกายได้แก่ การคัดมือ คัดแขน คัดหลัง คัดขา เพื่อให้ได้สัดส่วนสวยงามและฝึกทำพื้นฐานเบื้องต้นซึ่งจำเป็นจะต้องใช้ในการรำโนราได้แก่ ท่าเขากวาย ท่าลงฉาก ท่าสอสร้อย ท่าท่องโรง ท่าเกล้ามือ ท่าจีบ เพื่อให้สอดคล้องกับท่ารำที่ปรากฏอยู่ในเอกสารประกอบการเรียนรู้ โดยการฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่มซึ่งมีวิทยากรและผู้ช่วยควบคุมดูแล

ภาพที่ ๑๐๖ การตัดมือ
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๐๗ การตัดแขน
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๐๘ การฝึกสอดสว้อย
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๐๙ การฝึกเขากวาย
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๑๐ การฝึกทรงตัว
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๑๑ การฝึกการนั่ง
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๑๒ การฝึกการเคล้ามือ
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๑๓ การฝึกการจับ
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

๓. การสาธิตการรำสิบสองท่า

การสาธิตการรำสิบสองท่า จะเป็นการนำท่ารำโนราจากภาพซึ่งเป็นทำนองไม่มีการเคลื่อนไหวมาให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามพร้อมกัน ในทำนองและทำขึ้น เพื่อให้ทราบถึงโครงสร้างท่ารำจากการใช้มือและแขนในรูปแบบต่างๆ เมื่อมีความแม่นยำในท่ารำให้ฝึกทักษะที่ละกลุ่ม

ภาพที่ ๑๑๔ การฝึกท่าปฐุม
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๑๕ การฝึกท่าจับหลัง
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๑๖ การฝึกท่าจีบต่ำ
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๑๗ การฝึกท่ายืนจีบต่ำ
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๑๘ การฝึกท่าแม่ลายจีบบน
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๑๙ การฝึกท่าเครือวัลย์
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

๔. การปฏิบัติทำรำสิบสองท่า

การปฏิบัติทำรำสิบสองท่า วิทยากรจะนำท่ารำโนราสิบสองท่า มาร่ายรำให้เป็นกระบวนการรำต่อเนื่องกัน โดยใช้ท่าสอดสร้อยเป็นท่าเชื่อมในการรำระหว่างท่าแต่ละท่าจนครบสิบสองท่า ดังตัวอย่างภาพท่ารำต่อไปนี้

ภาพที่ ๑๒๐ การร่ำทำปฐุม
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๒๑ การร่ำทำซัดหว่างอก
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

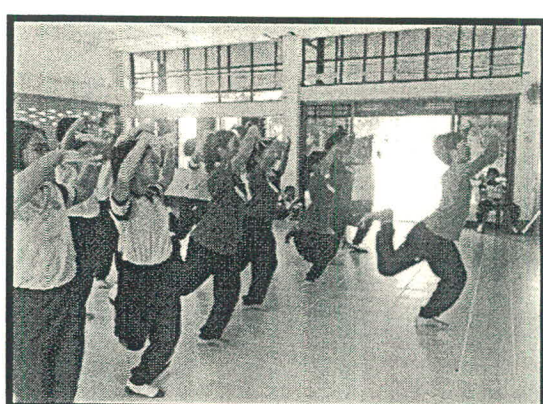
ภาพที่ ๑๒๒ การร่ำทำสออดสร้อย ๑
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๒๓ การร่ำทำจีบดำ
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๒๔ การร่ำทำแม่ลาย
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๒๕ การร่ำทำสออดสร้อย
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

๕. การรำทำครูโดยใช้ท่ารำสิบสองท่า

การรำทำครูจะใช้การทรงตัว การยืนและการเคลื่อนไหวเป็นวงกลมของการรำทำครู โดยปกติที่ปรากฏอยู่ในการแสดงโนรา ซึ่งบรรเลงจังหวะเดียวกันตั้งแต่การรำทำที่ ๑ จนถึงท่าที่ ๑๒ ซึ่งทำให้นักเรียนไม่เกิดความสับสนในจังหวะและสามารถเปลี่ยนกระบวนการรำทำครู ๑๒ ท่าได้อย่างคล่องแคล่ว ดังรายละเอียดภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๑๒๖ ท่าปฐุม
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๒๗ ท่าแม่ลาย
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๒๘ ท่าซัดหว่างอก
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๒๙ ท่าแม่ลายซื่อ
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๓๐ ท่าแม่ลายซื่อจ๊ีบบน
ที่มา : ขวลิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๓๑ ท่าแม่ลายจ๊ีบตั้งเข้า
ที่มา : ขวลิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๓๒ ท่าแม่ลายท่าดำ
ที่มา : ขวลิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๓๓ ท่าสามอย่างรำท่าดำ
ที่มา : ขวลิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๓๔ ท่าสามอย่างรำจ๊ีบต่ำ
ที่มา : ขวลิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๓๕ ท่าผาสุ
ที่มา : ขวลิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๓๖ ท่าเกรี้ยววัลย์
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๓๗ ท่าจีบหลัง
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

๖. การรำเพลงโค

การรำเพลงโคจะเป็นกระบวนการรำที่ทดลองนำกระบวนการทำรำสิบสองท่าในบางท่ามารำในจังหวะเพลงโค เพื่อความหลากหลายของการถ่ายทอดและเป็นการพัฒนาท่ารำดั้งเดิมให้เกิดเป็นกระบวนการรำที่สวยงามอีกรูปแบบหนึ่ง นักเรียนจะรู้สึกตื่นเต้น เมื่อมีจังหวะใหม่เกิดขึ้นในท่ารำเดิม ซึ่งการฝึกหัดให้ปฏิบัติตามวิทยากรเป็นกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยจนสามารถจดจำกระบวนการรำได้

ภาพที่ ๑๓๘ การฝึกซ้อมรำท่าจี้นอนน้อย
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๓๙ การฝึกซ้อมรำท่าเขาควย (นั่ง)
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๔๐ การฝึกซ้อมรำท่าเขาควย (ยืน)
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๔๑ การฝึกซ้อมรำท่าเกล้ามือ
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๔๒ การฝึกซ้อมรำท่าเพลงโค ๑
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๔๓ การฝึกซ้อมรำท่าเพลงโค ๒
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๖

จากการฝึกปฏิบัติทำรำและถ่ายทอดกระบวนการรำสิบสองท่าของโนราพัน หอเพชร ให้กับนักเรียนในรูปแบบของการรำท่าครูและการรำเพลงโค นักเรียนสามารถนำองค์ความรู้ไปฝึกปฏิบัติและทบทวนทำรำได้ ขณะเรียนกลุ่มวิชาสาระศิลปะหรือรวมกลุ่มทบทวนทำรำกันในเวลาว่างระหว่างอยู่บ้านหรือโรงเรียน

การถ่ายทอดทำรำให้กับนักเรียนโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ (เหนือคลอง) ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ครั้งที่ ๒ นี้มีกระบวนการถ่ายทอดดังนี้

๑. ทบทวนประวัติความเป็นมาและความสำคัญโนราพัน หอเพชร
๒. การฝึกหัดคัดร่างกาย
๓. ทบทวนท่ารำสิบสองท่า (การนั่งรำ)
๔. การปฏิบัติทำรำกับวิทยากรในการรำสิบสองท่า (การยืนรำ)

๕. การสาธิตกระบวนการรำสิบสองท่า

๖. การรำท่าครู

๗. การฝึกปฏิบัติกระบวนการรำ ๑ ชุด

สำหรับขั้นตอนการรำแต่ละรูปแบบจะอธิบายในรายละเอียดต่อไปนี้

๑. การทบทวนประวัติความเป็นมาและความสำคัญของโนราพัน หอเพชร

การจัดกิจกรรมของประวัติและความเป็นมานั้นเป็นการบรรยาย อธิบายและอภิปราย ชักถามเกี่ยวกับสภาพ ชีวิต วิถี ครอบครัว ของโนราพัน หอเพชร ในอดีตและความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเหมืองห้วยในเขาและโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ (บ้านเหนือคลอง) ในอดีตและบรรยายถึงบุคลิก ความสวยงามของท่ารำ เครื่องแต่งกายของโนราพัน หอเพชร ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของโนราจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่นรูปทรงของเทริด เป็นต้น

ภาพที่ ๑๔๔ การทบทวนประวัติความเป็นมาและ ภาพที่ ๑๔๕ การทบทวนประวัติความเป็นมาและ
ความสำคัญของโนราพัน หอเพชร ๑ ความสำคัญของโนราพัน หอเพชร ๒

ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๗

ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๗

๒. การฝึกหัดคัดร่างกาย

การฝึกคัดร่างกายเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งสำหรับการฝึกรำโนรา โดยการแบ่งเป็นกลุ่มตามวิทยาการนั่งเรียงหน้ากระดานพร้อมกับให้นักเรียนนั่งเป็นแถวตอนตรงกับวิทยาการ โดยให้เข้ามาฝึกทีละคนตามแต่ละแถว โดยการคัดนิ้ว คัดแขน คัดหลัง คัดลำตัวและการนวด การเหยียบจนกระทั่งร่างกายยืดหยุ่นได้แล้วจึงจะเริ่มฝึกรำในขั้นต่อไป

ภาพที่ ๑๔๖ การฝึกหัดตัดร่างกาย
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๔๗ การฝึกหัดตัดร่างกาย
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๗

๓. การทบทวนท่ารำสิบสองท่า (การนั่งรำ)

การทบทวนกระบวนการรำโดยให้ผู้รำทุกคนนั่งคุกเข่า ทรงตัวนั่งอยู่กับที่พร้อมกับวาดมือรำในขท่ารำสิบสองท่า เรียงตามลำดับพร้อมกับครูอธิบายท่ารำและวิเคราะห์ท่ารำควบคู่กัน ปฏิบัติซ้ำ ทบทวนท่ารำจนเกิดความชำนาญสามารถรำได้ด้วยตนเอง

ภาพที่ ๑๔๘ การทบทวนท่ารำสิบสองท่า
(การนั่งรำ ๑)

ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๔๙ การทบทวนท่ารำสิบสองท่า
(การนั่งรำ ๒)

ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๗

๔. การปฏิบัติท่ารำกับวิทยากรในการรำสิบสองท่า (การยืนรำ)

เป็นการเริ่มต้นนำท่ารำสิบสองท่าจากการทบทวนโดยการนั่งมาเป็นการยืนรำ เป็นท่าหนึ่งให้เหมือนกับหลักฐานจากภาพถ่ายที่ได้รวบรวมมาสิบสองท่า เพื่อจะให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างท่ารำกับการทรงตัวยืนในรูปแบบต่างๆ เช่น ยืนตรง ยืนย่อเข่า

ภาพที่ ๑๕๐ การปฏิบัติทำรำกับวิทยากรในการรำ
สืบสอง(การยืนรำ ๑)
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๕๑ การปฏิบัติทำรำกับวิทยากรในการ
รำทำซัดหว่างอก(การยืนรำ ๒)
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๗

๕. การสาธิตกระบวนการรำสืบสองท่า

เป็นการนำท่ารำสืบสองท่าที่ได้สืบค้นมาคัดเลือกท่ารำเพียงบางท่ามาเรียบเรียงให้เป็นกระบวนการรำ ทำออกจากฉาก รำเพลงโค รำสามอย่าง รำทำนาค และรำทำครู เพื่อจะให้เห็นว่ากระบวนการรำมีความเชื่อมโยงเป็นกระบวนการรำรูปแบบใดบ้าง

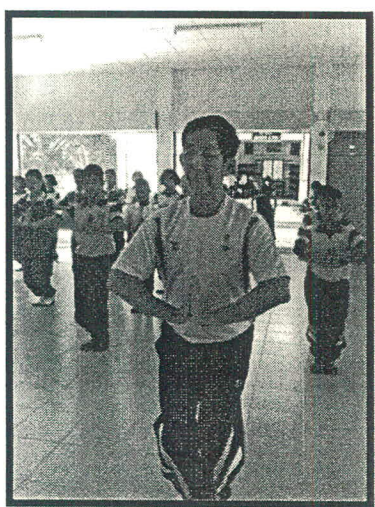
ภาพที่ ๑๕๒ การสาธิตกระบวนการรำสืบสองท่า
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๗

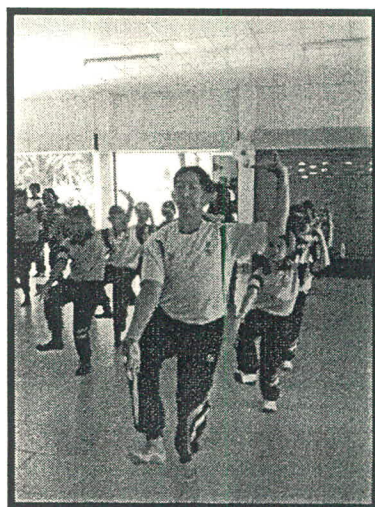
ภาพที่ ๑๕๓ การสาธิตกระบวนการรำสืบสองท่า
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๗

๖. การรำทำครู

เป็นกระบวนการรำช่วงสุดท้ายที่มีการนำท่ารำสืบสองท่ามาใช้เป็นกระบวนการรำทำครู สมบูรณ์แบบที่มีท่ารำของโนราพัน หอเพชร ทุกท่าเรียงตามลำดับ เพื่อให้ทราบถึงท่ารำสืบสองท่า ที่มีการอนุรักษ์และนำมาใช้รำเป็นท่าครูจะมีความสวยงาม สง่าและมีความศักดิ์สิทธิ์ในการรำขั้นตอนสุดท้าย

ภาพที่ ๑๕๔ การรำท่าครู ท่าปทุม
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา

ภาพที่ ๑๕๕ การรำท่าครูท่าจีบต่ำ
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา

๗. การฝึกปฏิบัติการรำ ๑ ชุด

เมื่อนักเรียนเข้าใจกระบวนการรำและสังเกตการนำท่ารำสิบสองท่ามาใช้ในการรำแล้ว ให้นักเรียนปฏิบัติตามท่ารำ ในกระบวนการรำทั้งหมดตามวิทยากรจนเกิดความแม่นยำท่ารำและดนตรี

ภาพที่ ๑๕๖ การฝึกปฏิบัติการรำ ๑ ชุด
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๕๗ การฝึกปฏิบัติการรำ ๑ ชุด
ที่มา : ขวลิขิต พัฒนจินดา ๒๕๕๗

ผู้วิจัยได้นำท่ารำโนราสิบสองท่าของโนราพัน ห่อเพชร มาอนุรักษ์และสร้างสรรค์กระบวนการรำใหม่ ประสมประสานกับการนำท่ารำโนราเบื้องต้นของสายขุนอุปถัมภ์นรากรมาใช้ร่วมกัน เนื่องจากการเปรียบเทียบท่ารำพบว่า จะมีโครงสร้างท่ารำโนราคล้ายคลึงกันสามารถนำท่ารำ

มารำต่อเนื่องให้เป็นกระบวนการรำเดียวกันได้ ซึ่งแบ่งรูปแบบกระบวนการรำได้ ๖ ขั้นตอน กระบวนการรำดังกล่าวใช้ทำรำดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. การรำออกจากฉากใช้ท่าปฐุม ท่าซัดหว่างอก
๒. การรำเพลงโค ใช้ท่าแม่ลาย ท่าสามย่างรำท่าสูง ท่าผาลา
๓. การรำท่าสามย่าง
๔. การรำเพลงนาโคใช้ ท่าปฐุม ท่าแม่ลาย ท่าเครือวัลย์

๕. การรำท่าครู ใช้ท่าปฐุม ท่าแม่ลาย ท่าซัดหว่างอก ท่าลายซื่อ ท่าแม่ลายจีบบน ท่าสามย่างรำจีบตั้งเข่า ท่าแม่ลายต่ำ ท่าสามย่างรำท่าต่ำขวา ท่าสามย่างจีบต่ำ ท่าผาลา ท่าเครือวัลย์ ท่าจีบหลัง

๖. การรำท่าจบใช้ท่าปฐุม

นอกจากนี้มีการใช้ท่าเชื่อมกับลีลากระบวนการรำจำนวน ๗ ท่าประสมอยู่ในกระบวนการรำดังต่อไปนี้

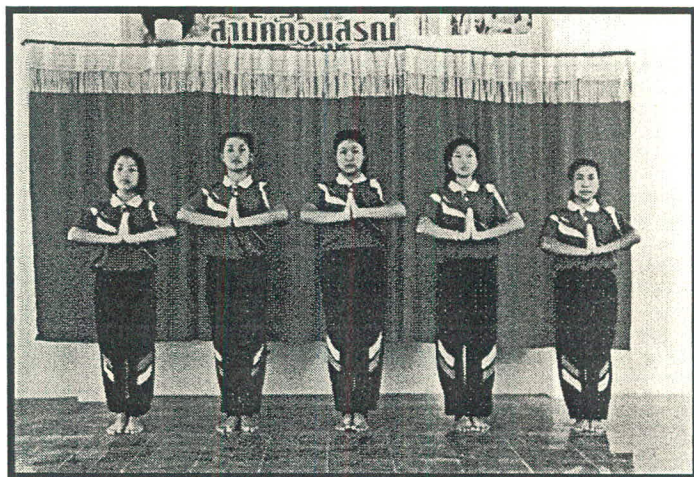
๑. การรำเพลงโคใช้ท่าเชื่อมต่อต่อไปนี้
ท่าสอศสร้อย ท่าลงฉากใหญ่
ท่าลงฉากน้อย ท่านั่งไขว้เท้า
ท่ารวมมือ ท่าท่องโรง
๒. การรำท่าสามย่างใช้ท่าเชื่อมต่อต่อไปนี้
ท่าเกล้ามือ
๓. การรำเพลงนาโค ใช้ท่าเชื่อมต่อต่อไปนี้
ท่าท่องโรง ท่าสอศสร้อย
๔. การรำท่าครูใช้ท่าเชื่อมต่อต่อไปนี้
ท่าท่องโรง
๕. การรำท่าจบ

หลังจากนักเรียนปฏิบัติมารำตามกระบวนการถ่ายทอดทั้ง ๗ ขั้นตอนดังกล่าวแล้วได้มีการแบ่งนักเรียนออกเป็น ๒ กลุ่มย่อย โดยเลือกนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๑ กลุ่ม เพื่อมาบันทึกทำรำโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนได้ชัดเจน
๒. เพื่อฝึกความมั่นใจในการรำของนักเรียนแต่ละคน
๓. เพื่อสังเกตความตั้งใจรำของนักเรียนแต่ละคน
๔. เพื่อฝึกการแก้ปัญหาและปรับปรุงการรำของนักเรียนแต่ละคน

๕. เพื่อให้นักเรียนสังเกตพัฒนาการและการแก้ไขข้อบกพร่องของกลุ่มที่กำลังรำรำ ดังรายละเอียดของกระบวนการรำดังต่อไปนี้

๑. การรำออกจากฉาก

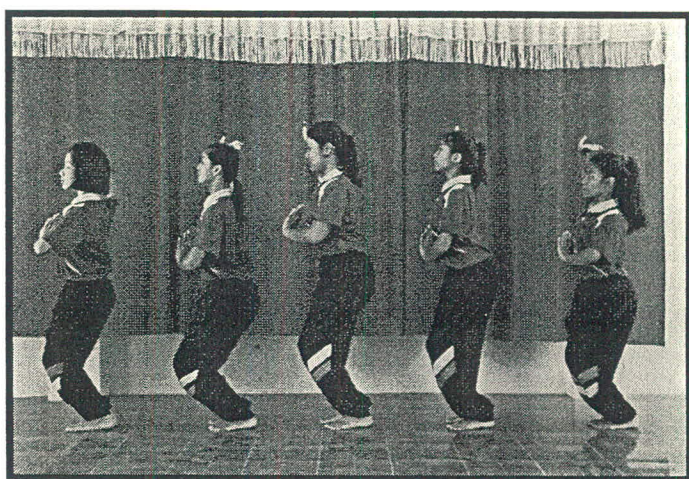

ภาพที่ ๑๕๘ ท่าปทุม

ที่มา : ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่าปทุม

ผู้รำยืนตรงเท้าชิด ประนมมือให้วับบริเวณอกให้ฝ่ามือและแขนตั้งฉากกัน โดยให้ปลายนิ้วชี้ทั้งสองข้างชิดกับบริเวณอก เชิดหน้าขึ้นเล็กน้อย

ภาพที่ ๑๕๙ ท่าชู้หว่างอก

ที่มา : ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำซัดหว่างอก

ผู้รำยืนหันด้านข้างซ้ายสู่หน้าเวที โดยย่อเข่าทั้งสองข้าง โน้มตัวมาด้านหน้า มือซ้ายตั้งวงด้านหน้าระดับอก มือขวารำท่าเขาควาง ผู้รำจะต้องเก็บเท้าเคลื่อนตัวออกมาด้านหน้าเวที

ภาพที่ ๑๖๐ ทำซัดหว่างอก (จังหวะที่ ๑)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำซัดหว่างอก (จังหวะที่ ๑)

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายวางหน้า เปิดส้นเท้าเล็กน้อย มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก โดยให้บริเวณฝ่ามือด้านหน้าหุ้มแม่มืออยู่ใกล้กับลำตัว มือขวาดังวงเขาควาง

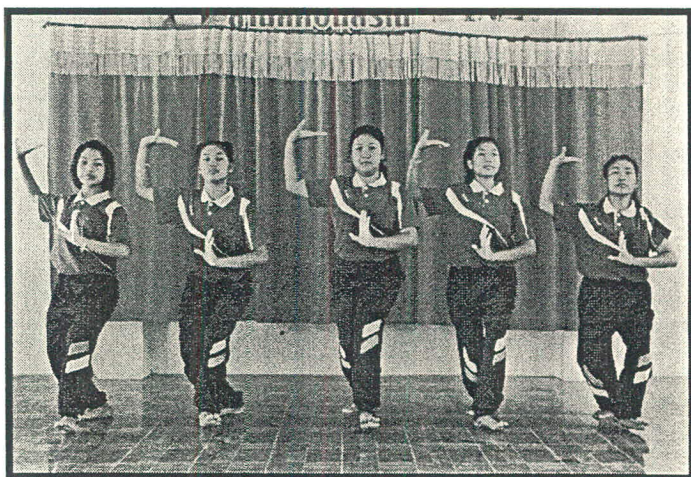

ภาพที่ ๑๖๑ ทำซัดหว่างอก (จังหวะที่ ๒)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำซัดหว่างอก (จังหวะที่๒)

ผู้รำยืนทรงตัวย่อเข้าทั้งสองข้าง ในท่าซัดหว่างอกจังหวะที่๑แต่จะต้องโน้มตัวมาบริเวณด้านหน้าและกลับไปทรงตัวหน้าตรงในจังหวะเดิม สลับกันไปมา ประมาณ ๔ จังหวะ

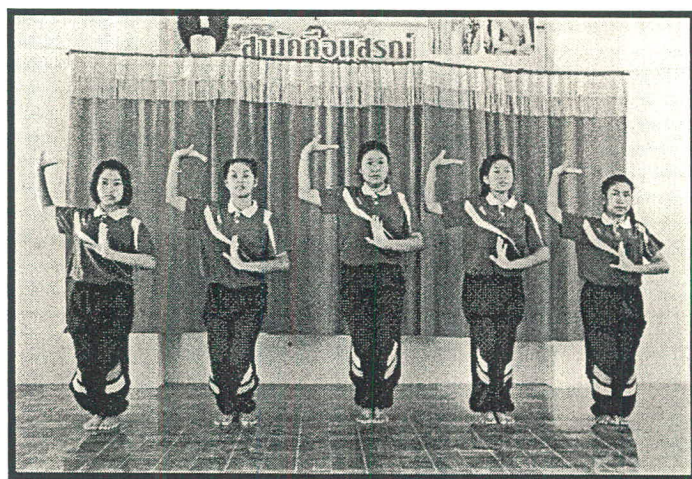

ภาพที่ ๑๖๒ ทำซัดหว่างอก (จังหวะที่ ๓)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๓

อธิบายท่ารำ ทำซัดหว่างอก (จังหวะที่๓)

ผู้รำยืนทรงตัวย่อเข้าด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายวางหน้าเปิดปลายเท้า มือซ้ายตั้งวงหน้าตั้งฝ่า มือให้บริเวณนิ้วหัวแม่มือซ้ายอยู่ชิดกับลำตัว มือขวาดังวงเขาควย

ภาพที่ ๑๖๓ ทำซัดหว่างอก (จังหวะที่ ๔)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๓

อธิบายท่ารำ ท่าซัดหว่างอก (จังหวะที่๔)

ผู้รำยืนทรงตัวย่อเข่า น้ำหนักอยู่ที่ฝ่าเท้าทั้งสองข้าง มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอกให้หันด้านข้างมือ บริเวณนิ้วหัวแม่มือซ้ายเข้าหาลำตัว มือขวาตั้งวงเขาควย

ภาพที่ ๑๖๔ ท่าสอดสร้อย (จังหวะที่๑)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่าสอดสร้อย (จังหวะที่ ๑)

ผู้รำยืนทรงตัวย่อเข่าทั้งสองข้าง แยกเข่าให้กว้างแนวระดับลำตัว แอ่นหลังโน้มตัวไปด้านหน้าเล็กน้อย มือทั้งสองข้างงอศอก ยกตั้งวงด้านหน้าระดับสายตา

ภาพที่ ๑๖๕ ท่าสอดสร้อย (จังหวะที่ ๒)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำสอดสร้อย (จังหวะที่ ๒)

ผู้รำยืนทรงตัวย่อเข่าทั้งสองข้างแยกเข่าออกให้กว้างแนวระดับลำตัว แอ่นหลัง โนม ลำตัวไปด้านหน้าเล็กน้อย มือทั้งสองข้างแบเหยียดแขนตั้ง วางมือแบบบนเข่าทั้งสองข้าง ศีรษะก้มลงเล็กน้อย

ภาพที่ ๑๖๖ ทำสอดสร้อย (จังหวะที่ ๓)

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำสอดสร้อย (จังหวะที่ ๓)

ผู้รำยืนทรงตัว ย่อเข่าด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายกระดกงอเข่าส่งไปด้านหลัง กระดกปลายเท้าขึ้น มือซ้ายจับคว่ำ บริเวณด้านหน้าระดับสายตา มือขวาดึงวงเขากวาย

ภาพที่ ๑๖๗ ทำสอดสร้อย (จังหวะที่ ๔)

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำสอดสร้อย (จังหวะที่ ๕)

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้าพร้อมก้มงอเข่า มาวางใกล้กับ
 น่องเท้าขวา ลำตัวโน้มไปด้านหน้า มือซ้ายจับคว่ำ บริเวณด้านหน้าระดับสายตา มือขวาดึงวงเขา
 ควาย

ภาพที่ ๑๖๘ ทำสอดสร้อย (จังหวะที่ ๕)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำ ทำสอดสร้อย (จังหวะที่ ๕)

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา ย่อเข่าเท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า มือซ้ายจับคว่ำ บริเวณ
 ด้านหน้าระดับสายตา มือขวาจากท่าเขาควายเป็นต้องลดมือเลื่อนลงมาด้านข้างระดับสะเอว

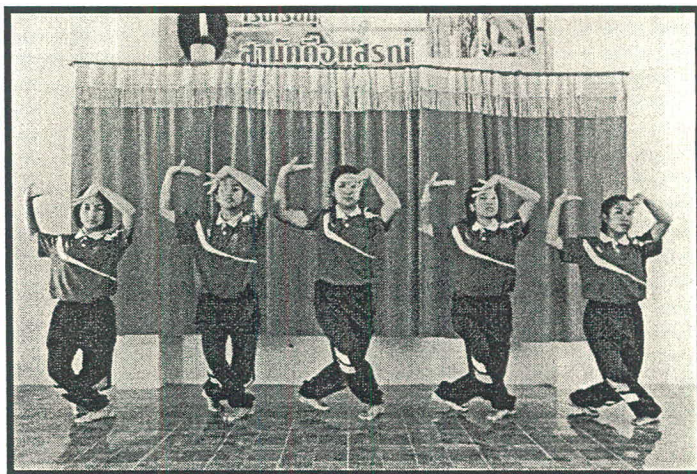

ภาพที่ ๑๖๙ ทำสอดสร้อย (จังหวะที่ ๖)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำ ทำสอดสร้อย (จังหวะที่ ๖)

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า ซึ่งต่อเนื่องจากการหมุนทางด้านซ้ายไปสู่ด้านหลัง และจากด้านหลังสู่ด้านข้างทางขวาและหน้าเวที มือซ้ายจับคว่ำระหว่างคิ้ว มือขวาที่ตั้งวงลดลงมาระดับสะเอว จะต้องเลื่อนมือที่ตั้งวงขึ้นมาสอดด้านหน้าระดับสายตา เป็นท่าเขาควาย มือซ้ายคงมือจับไว้เช่นเดิม ในจังหวะนั้น

ภาพที่ ๑๗๐ ทำสอดสร้อย (จังหวะที่ ๗)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำสอดสร้อย (จังหวะที่ ๗)

ผู้รำยืนทรงตัวย่อเข่าด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า งอเข่าซ้ายวางบนน่องเท้าขวา ลำตัวโน้มไปด้านหน้าเล็กน้อยมือซ้ายจับคว่ำด้านหน้าระดับสายตา มือขวาดึงวงเขาควาย

๒. การรำเพลงโค

ภาพที่ ๑๗๑ ท่าแม่ลายท่าดำ (จังหวะที่ ๑)

ที่มา : ธรรมนูญ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่าแม่ลายท่าดำ (จังหวะที่ ๑)

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา น้ำหนักเต็มเท้าย่อเข้า เท้าซ้ายวางหลังงอเข้า เปิดส้นเท้า มือซ้ายตั้งวงเขากวาย มือขวาค้างวงข้างระดับสะเอว

ภาพที่ ๑๗๒ ท่าแม่ลายท่าดำ (จังหวะที่ ๒)

ที่มา : ธรรมนูญ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่าแม่ลายท่าต่ำ (จังหวะที่ ๒)

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา น้ำหนักเท้าเต็มเท้าย่อเข้า เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า มือซ้ายจับคว่ำด้านข้างระดับวงเขาควย มือขวาดั้งวงข้างระดับสะเอว มือขวาและมือซ้ายจะสลับจับและดั่งวง ๔ ครั้ง

ภาพที่ ๑๗๓ ท่าสามอย่างรำท่าสูง

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๓

อธิบายท่ารำ ท่าสามอย่างรำท่าสูง

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวาย่อเข้า โนมลำตัวมาด้านหน้าใบหน้าเหินขึ้นเล็กน้อย มือขวาดั้งวงเขาควย ยกขาซ้ายขึ้นมาด้านหน้า ให้เข้าสูงระดับสะเอว ปลายเท้ากระดกขึ้น มือซ้ายดั่งวงบริเวณเหนือเข้าซ้าย

ภาพที่ ๑๗๔ ท่าผาลา

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๓

อธิบายท่ารำ ทำผาละ

ผู้รำยืนทรงตัว ย่อเข่าด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายงอเข่าพับขายกออกไปด้านข้าง ระดับสะเอว ให้เข่าขนานกับพื้นปลายเท้าส่งไปด้านหลัง มือซ้ายงอศอกตั้งวงบนเข่าซ้าย มือขวารำท่าเขาควาง

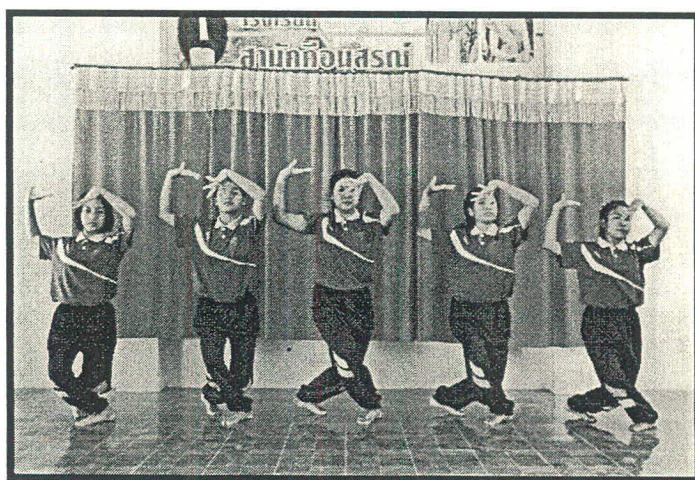

ภาพที่ ๑๗๕ ท่าสอดสร้อย

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่าสอดสร้อย

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายงอเข่ากระดกปลายเท้าส่งไปด้านหลัง มือซ้ายจับคว่ำระดับส่ายศอก มือขวารำท่าเขาควาง ผู้รำจะต้องหมุนตัวเคลื่อนมือรอบตนเอง ๑ รอบ (ในท่าสอดสร้อย จังหวะที่ ๓ ถึงจังหวะที่ ๗)

ภาพที่ ๑๗๖ ท่าสอดสร้อย

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำสอดสร้อย

ผู้รำขึ้นทรงตัวย่อเข้าด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายวางหลังเปิดสันเท้า งอเข่าซ้ายคว่ำบนน่องเท้าขวา ลำตัวโน้มไปด้านหน้าเล็กน้อยมือซ้ายจับคว่ำด้านหน้าระดับสายตา มือขวาตั้งวงเขาควย เมื่อรำทำสอดสร้อยแล้ว ผู้รำจะต้อง รำท่าเกล้ามือ โดยใช้มือขวาจับคางลำตัว มือซ้ายแบตะเฝ้ามือบริเวณหน้าอก เคล้ามือ เคล้ามือ ๔ ครั้ง แล้วจับหงายแขนถึงบริเวณสะเอว ลากมือจับไปบริเวณเข่าทั้งสองข้างซึ่งแบแยกออกและวาดมือเป็นเขาควย

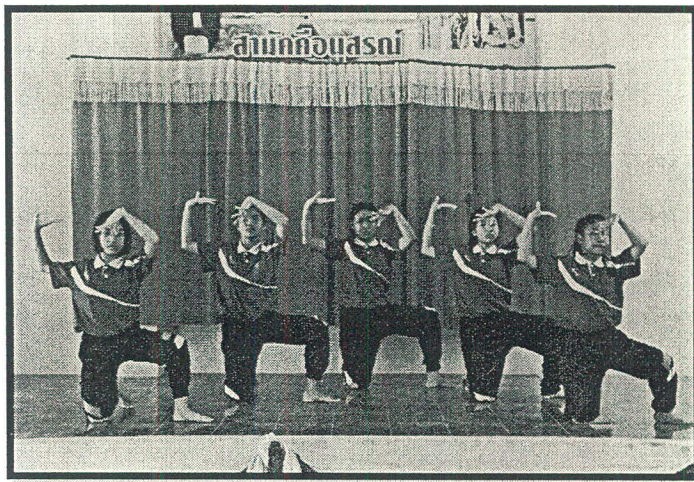

ภาพที่ ๑๗๗ ลงฉากใหญ่ (ท่าเทวดา)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ลงฉากใหญ่ (ท่าเทวดา)

ผู้รำขึ้นทรงตัวแยกเข่าและปลายเท้าทั้งสองออกไปบริเวณด้านข้าง ให้ขาและปลายเท้าตั้งฉากขนานกับพื้น ลำตัวตั้งตรง มือทั้งสองข้างรำท่าเขาควย

ภาพที่ ๑๗๘ ทำลงฉากน้อย
ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำลงฉากน้อย

ผู้รำนั่งคุกเข่าด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายยกขาออกไปตั้งฉากขนานกับพื้น ด้านซ้ายให้ปลายเท้าซ้ายวางแนวเดียวกันกับเข่าเท้าขวา มือซ้ายจับคว่ำด้านหลัง ระวังระดับสายตา มือขวาดึงวงเขากว้าง

ภาพที่ ๑๗๙ ทำนั่งให้ได้ที่
ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนั่งให้ได้ที่

ผู้รำนั่งไขว่เท้า ให้เท้าซ้ายวางไขว้บนเท้าขวา ลำตัวและใบหน้ามองตรง มือทั้งสองข้างจับคว่ำแขนตั้ง วางมือจับลงบนเข่าซ้ายให้มือจับซ้ายอยู่ด้านล่าง มือจับขวาอยู่ด้านบน

การรำนั่งไขว้เท้า

ภาพที่ ๑๘๐ ทำนั่งให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๑)

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๘

อธิบายท่ารำ ทำนั่งให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๑)

ผู้รำนั่งไขว้เท้าทั้งสองข้าง แนบกับพื้นให้เท้าซ้ายวางไขว้ลงบนเท้าขวา กดปลายเท้าทั้งสองข้างส่งไปด้านหลัง ใบหน้าและหลังเหยียดตรง มือทั้งสองข้างจับหางวางด้านข้าง ระดับสะเอว งอศอกทั้งสองข้าง

ภาพที่ ๑๘๑ ทำนั่งให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๒)

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๘

อธิบายท่ารำ ทำนองให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๒)

ผู้รำนั่งไขว่เท้าทั้งสองข้างแนบกับพื้น ให้เท้าซ้ายวางไขว้ลงบนเท้าขวา กดปลายเท้าทั้งสองส่งไปด้านหลัง ไขว่หน้าและลำตัวเหยียดตรง มือทั้งสองข้างจากมือเกาะ ๑ ครั้ง จีบม้วนมือจิบลงด้านล่างแล้วปล่อยจิบเป็นมือวางด้านข้าง ระดับสะเอว

ภาพที่ ๑๘๒ ทำนองให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๓)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนองให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๓)

ผู้รำนั่งไขว่เท้าทั้งสองข้างแนบกับพื้น ให้เท้าซ้ายวางไขว้ลงบนเท้าขวา กดปลายเท้าทั้งสองข้างส่งไปด้านหลัง ไขว่หน้าและลำตัวเหยียดตรง มือทั้งสองข้างตั้งวงเขากวาย

ภาพที่ ๑๘๓ ทำนองให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๔)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนองให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๔)

ผู้รำนั่งไขว่เท้าทั้งสองข้างแนบกับพื้น ให้เท้าซ้ายวางไขว้ลงบนเท้าขวา กดปลายเท้าทั้งสองข้างส่งไปด้านหลัง ใบหน้าและลำตัวเหยียดตรง มือซ้ายตั้งวงเขากวาย มือขวางอศอกตั้งวงด้านหน้าระดับอก

ภาพที่ ๑๘๔ ทำนองให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๕)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนองให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๕)

ผู้รำนั่งไขว่เท้าทั้งสองข้างแนบกับพื้น ให้เท้าซ้ายวางไขว้ลงบนเท้าขวา กดปลายเท้าทั้งสองข้างส่งไปด้านหลัง ใบหน้าและลำตัวเหยียดตรง มือขวาทิ้งวงหน้าระดับอก มือซ้ายจับคว่ำเหยียดแขนตั้งออกไปด้านข้างระดับไหล่

ภาพที่ ๑๘๕ ทำนองให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๖)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนองให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๖)

ผู้รำนั่งไขว่เท้าทั้งสองข้างแนบกับพื้น ให้เท้าซ้ายวางไขว้ลงบนเท้าขวา กดปลายเท้าทั้งสองข้างส่งไปด้านหลัง ใบหน้าและลำตัวเหยียดตรง มือทั้งสองข้างตั้งวงด้านหน้า ระดับสายตา ให้มือทั้งสองข้างห่างกันเล็กน้อย

ภาพที่ ๑๘๖ ทำนองให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๗)

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิกมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนองให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๗)

ผู้รำนั่งไขว่เท้าทั้งสองข้างแนบกับพื้น ให้เท้าซ้ายวางไขว้ลงบนเท้าขวา กดปลายเท้าทั้งสองข้างส่งไปด้านหลัง ใบหน้าและลำตัวเหยียดตรง มือทั้งสองข้างจากมือนั่งตั้งวงวาดเป็นวงกลมจากบนลงด้านล่างแยกออกไปด้านข้างให้สุดแขน ตั้งข้อมือขึ้น

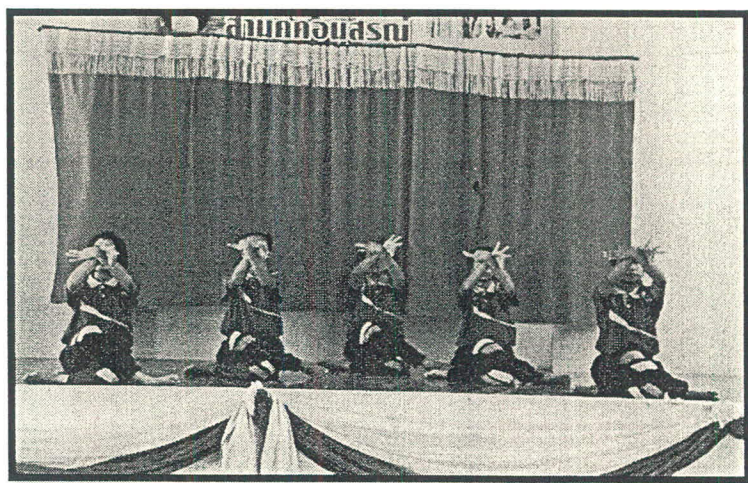

ภาพที่ ๑๘๗ ทำนองให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๘)

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิกมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนั่งไห้ได้ที่ (จังหวะที่ ๘)

ผู้รำนั่งไขว้เท้าทั้งสองข้างแนบกับพื้น ให้เท้าซ้ายวางไขว้ลงบนเท้าขวา กดปลายเท้าทั้งสองข้างส่งไปด้านหลัง ใบหน้าและลำตัวเหยียดตรง มือทั้งสองข้างจับคว่ำไขว้กันด้านหน้าระดับสายตา ให้มือซ้ายส่งจับไปด้านหน้า มือขวาส่งจับเข้าหาลำตัว

ภาพที่ ๑๘๘ ทำนั่งไห้ได้ที่ (จังหวะที่ ๘)

ที่มา : ธรรมเนียม นิกมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนั่งไห้ได้ที่ (จังหวะที่ ๙)

ผู้รำนั่งไขว้เท้าทั้งสองข้างแนบกับพื้น สลับเท้าขวาวางไขว้ลงบนเท้าซ้าย กดปลายเท้าทั้งสองข้างส่งไปด้านหลัง ใบหน้าและลำตัวเหยียดตรง มือทั้งสองข้างจับคว่ำไขว้กันด้านหน้าระดับสายตา ให้มือขวาส่งไปด้านหน้ามือซ้ายส่งเข้าหาลำตัว

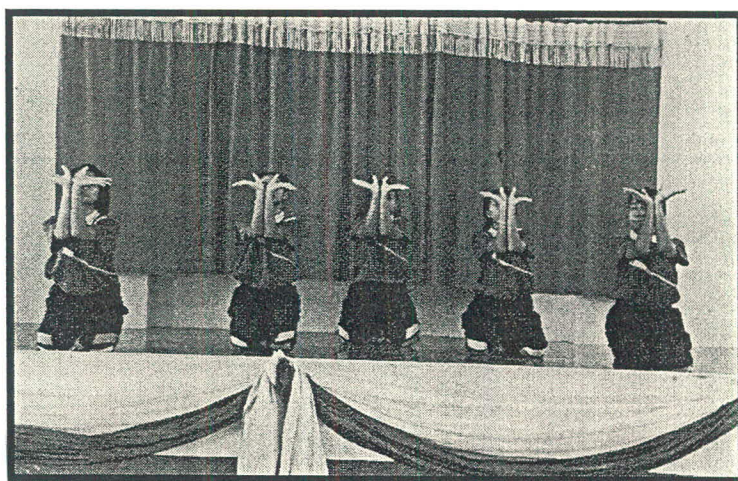

ภาพที่ ๑๘๙ ทำนั่งไห้ได้ที่ (จังหวะที่ ๑๐)

ที่มา : ธรรมเนียม นิกมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนั่งให้ได้ที่ (จังหวะที่ ๑๐)

ผู้รำนั่งไขว่เท้าทั้งสองข้างแนบกับพื้น ให้เท้าซ้ายวางไขว้ลงบนเท้าขวา กดปลายเท้าทั้งสองข้างส่งไปด้านหลัง ลำตัวและใบหน้าเหยียดตรง มือทั้งสองข้างจับคว่ำไขว้กันด้านหน้าระดับสายตา มือขวาส่งเข้าหาลำตัว มือซ้ายส่งไปด้านหน้า

ภาพที่ ๑๕๐ ทำรวมมือ (จังหวะที่ ๑)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๘

อธิบายท่ารำ ทำรวมมือ (จังหวะที่ ๑)

ผู้รำนั่งคุกเข่าแนบกับพื้น ลำตัวโน้มมาด้านหน้าเล็กน้อย ยกแขนทั้งสองข้างส่งมาด้านหน้าระดับสายตา ให้ศอกวางอยู่ระดับอก แขนทั้งสองข้างแนบชิดกัน มือทั้งสองข้างตั้งวงให้ข้อมือชนกันแยกมือวางหงายออกไปด้านข้าง

ภาพที่ ๑๕๑ ทำรวมมือ (จังหวะที่ ๒)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๘

อธิบายท่ารำ ทำรวมมือ (จังหวะที่ ๒)

ผู้รำนั่งคุกเข่าแนบกับพื้น ลำตัวโน้มมาด้านหน้า มือทั้งสองข้างจับคว่ำเข้าหาลำตัว ระดับสายตา ให้มือจับห่างกันเล็กน้อย

ภาพที่ ๑๘๒ ทำรวมมือ (จังหวะที่ ๓)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิกมรัตน์ ๒๕๕๓

อธิบายท่ารำ ทำรวมมือ (จังหวะที่ ๓)

ผู้รำนั่งคุกเข่าทรงตัวบนปลายเท้าทั้งสองข้าง ลำตัวโน้มมาด้านหน้า เชิดหน้าขึ้นเล็กน้อย มือทั้งสองข้างจากมือจับ มือซ้ายม้วนจากมือจับเข้าหาลำตัววาดเป็นมือวง ระดับสายตา มือขวาวาดมือจับส่งไปด้านหลังเป็นจับหงายแขนตั้ง

การรำทำท่องโรง

ภาพที่ ๑๕๓ ทำท่องโรง
ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำท่องโรง

ผู้รำยืนทรงตัวย่อเข้าด้วยเท้าทั้งสองข้าง ลำตัวโน้มมาด้านหน้า เชิดหน้าขึ้นเล็กน้อย มือซ้ายตั้งวงด้านหน้า ระดับสายตา มือขวาจับหางแขนตั้งส่งไปด้านหลัง

๓. การรำทำสามอย่าง

ภาพที่ ๑๕๔ ทำสามอย่างรำจับต่ำ (จังหวะที่ ๑)
ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำสามอย่างรำจีบดำ (จังหวะที่ ๑)

ผู้รำจะต้องรำเป็นคู่ ใช้วิธีการรำสลับเปลี่ยนท่าและเท้า เช่นเดียวกัน

ผู้รำคนที่ ๑ ยืนทรงตัวด้วยเท้าขวาย่อเข้า แอ่นอกและเชิดหน้า เท้าซ้ายวางหน้าย่อเข้า เปิดปลายเท้า มือซ้ายรำท่าจีบดำแขนตั้ง วางบนเข่าซ้าย มือขวารำท่าเขาควาง

ผู้รำคนที่ ๒ ยืนตรงกันข้ามกับคนที่ ๑ ทรงตัวด้วยเท้าขวาย่อเข้า แอ่นอกและเชิดหน้า เท้าซ้ายวางหน้าย่อเข้าเปิดปลายเท้า มือซ้ายจีบหงายแขนตั้งวางบนขาซ้าย มือจีบและมือเขาควาง ม้วนมือจีบและมือวางสลับกันและปฏิบัติพร้อมกันทั้งสองข้าง

ภาพที่ ๑๕๕ ทำสามอย่างรำจีบดำ (จังหวะที่ ๒)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิกมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำสามอย่างรำจีบดำ (จังหวะที่ ๒)

ผู้รำคนที่ ๑ จะต้องหันทางด้านซ้ายยืนทรงตัวย่อเข้าด้วยเท้าซ้าย เท้าขวาวางหน้าย่อเข้า เปิดปลายเท้า มือซ้ายรำท่าเขาควาง มือขวาแขนตั้งจีบหงาย วางมือบนเข่าขวา ลำตัวโน้มมาด้านหน้า ใบหน้าเชิดขึ้น

ผู้รำคนที่ ๒ จะต้องหันมาทางด้านซ้าย ยืนทรงตัวย่อเข้าด้วยเท้าซ้าย ขาขวาวางหน้า เปิดปลายเท้า งอเข้า มือขวาจีบหงายแขนตั้งวางมือจีบลงบนเข่าขวา มือซ้ายรำท่าเขาควาง

การรำท่าเกล้ามือ

ภาพที่ ๑๕๖ ท่าเกล้ามือ (จังหวะที่ ๑)
ที่มา : ธรรมเนียม นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่าเกล้ามือ (จังหวะที่ ๑)

ผู้รำยืนย่อเข่าและถนัดตัวโน้มมาด้านหน้าเล็กน้อย ใบหน้าเชิดขึ้น มือขวาจับคว่ำแขนตั้ง
ส่งแขนออกทางด้านข้างขวา มือซ้ายแบและให้ฝ่ามือแตะอก ยกศอกซ้ายแนวเดียวกับแขนขวา ผู้รำ
จะต้องค่อยๆ ย่อตัวต่ำลงมา ขณะย่อตัวจะต้องแยกเข่าสอออกทั้งสองข้าง พร้อมกับสลับมือจับและ
สอคมมือแบซ้ายและขวา

ภาพที่ ๑๕๗ ท่าเกล้ามือ (จังหวะที่ ๒)
ที่มา : ธรรมเนียม นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่าเกล้ามือ (จังหวะที่ ๒)

ผู้รำนั่งคุกเข่าแนบกับพื้น นั่งบนส้นเท้า แยกเข่าออก กว้างประมาณช่วงลำตัว ลำตัวโน้มมาด้านหน้า เชิดหน้าขึ้น มือซ้ายแบฝ่ามือตะออก ยกศอกแนวระดับไหล่ มือขวาจับคว่ำแขนตั้ง ส่งจีบไปด้านข้าง

๔. การรำเพลงนาถ

ภาพที่ ๑๔๘ ทำนาถ (จังหวะที่ ๑)

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิกมรัตน์ ๒๕๕๓

อธิบายท่ารำ ทำนาถ (จังหวะที่ ๑)

ผู้รำนั่งคุกเข่า แยกเข่าออก ลำตัวโน้มมาด้านหน้า เชิดหน้าขึ้นเล็กน้อย มือทั้งสองข้างจับหงายแขนตั้ง ส่งจับหงายไปด้านหลังสุดแขน

ภาพที่ ๑๔๙ ทำนาถ (จังหวะที่ ๒)

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิกมรัตน์ ๒๕๕๓

อธิบายท่านาถ (จังหวะที่ ๒)

ผู้รำนั่งคุกเข่า แยกเข่าออก ให้ห่างจากกันประมาณช่วงลำตัว นั่งบนส้นเท้า ลำตัวโน้มมาด้านหน้า เชิดหน้าขึ้นเล็กน้อย มือขวาจับหางแขนตึง ส่งไปด้านหลัง มือซ้ายตั้งวงด้านหน้า ระดับสายตา อกศอกประมาณ ๔๕ องศา ให้แขนอยู่แนวเดียวกับลำตัว

ภาพที่ ๒๐๐ ท่านาถ (จังหวะที่ ๓)

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่านาถ (จังหวะที่ ๓)

ผู้รำนั่งคุกเข่าบนปลายเท้าทั้งสองข้าง ให้เข่าห่างกันช่วงลำตัว ลำตัวโน้มมาด้านหน้า มือขวาตั้งมือวง ประมาณ ๔๕ องศา ให้ศอกอยู่แนวเดียวกับลำตัว แขนซ้ายตึงส่งจับไปด้านหลัง

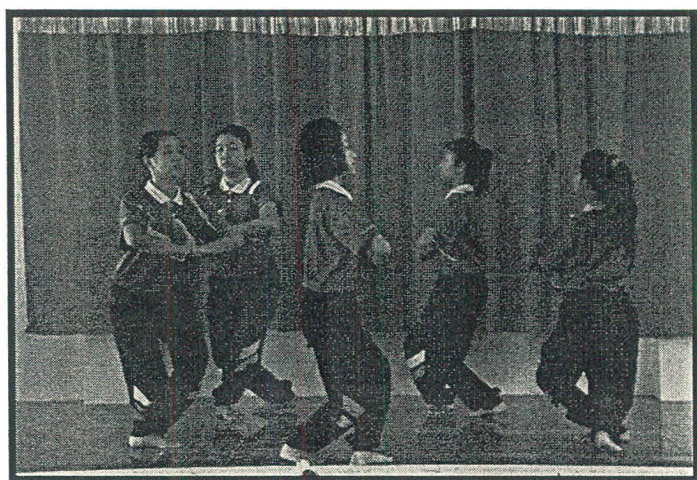

ภาพที่ ๒๐๑ ท่านาถ (จังหวะที่ ๔)

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนา (จังหวะที่ ๔)

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าซ้าย พร้อมกับย่อเข่าและโน้มลำตัวมาด้านหน้า เท้าขวาวางหลังงอเข่าและเปิดส้นเท้า ให้น่องขวาวางเหนือน่องซ้าย มือขวาตั้งวงหน้า ระดับสายตา มือซ้ายจับหางแขนตึงส่งมือจับไปด้านหลัง

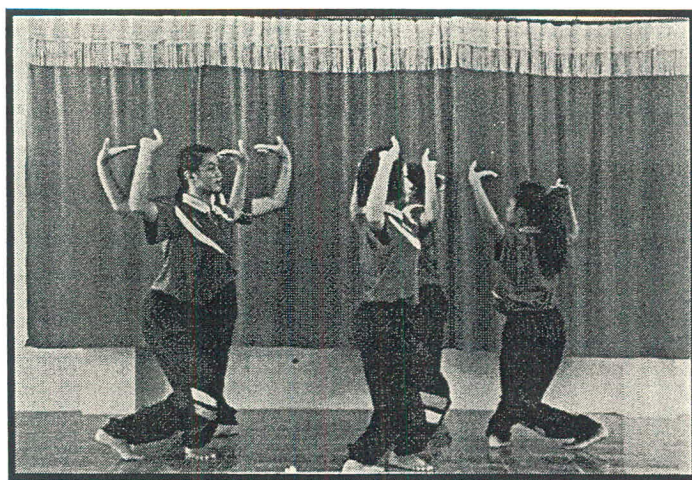

ภาพที่ ๒๐๒ ทำนา (จังหวะที่ ๕)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิกมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนา (จังหวะที่ ๕)

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าซ้ายย่อเข่าลง โน้มลำตัวไปด้านหน้า เท้าขวาวางหลังปิดส้นเท้า ให้เข้าเท้าขวาวางบนน่องของเท้าซ้าย มือทั้งสองข้างประนมระหว่างอก ค้นศอกให้แขนทั้งสองข้างอยู่ในแนวเดียวกัน

ภาพที่ ๒๐๓ ทำนา (จังหวะที่ ๖)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิกมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนา (จังหวะที่ ๖)

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายวางหลัง ย่อเข่าให้เข่าซ้ายวางลงบนน่องขวา ถ้าตัวโน้มไปด้านหน้าเล็กน้อยมือทั้งสองข้างรำท่าเขาควาย

ภาพที่ ๒๐๔ ทำนา (จังหวะที่ ๗)

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนา (จังหวะที่ ๗)

ผู้รำยืนทรงตัวย่อเข่า ให้เท้าขวาอยู่หน้าเท้าซ้ายวางหลัง เปิดส้นเท้าเล็กน้อย มือขวางอศอกตั้งวงระดับอก มือซ้ายจับคว่ำระดับวงเขาควาย

ภาพที่ ๒๐๕ ทำนา (จังหวะที่ ๘)

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำนาค (จังหวะที่ ๘)

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าซ้าย เท้าขวาวางหลัง ย่อเข่าลงบนน่องเท้าซ้าย มือซ้ายจับหาง
ด้านขวาระดับสะเอว มือขวาดึงวงเขากวาย

การรำท่าทอโรง

ภาพที่ ๒๐๖ ท่าทอโรง (จังหวะที่ ๑)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่าทอโรง (จังหวะที่ ๑)

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าทั้งสองข้าง ย่อเข่าลงเล็กน้อย มือขวาจับคว่ำเข้าหาลำตัว ระดับ
สายตา มือซ้ายจับหางแขนดึงส่งมือจับไปด้านหลัง พร้อมกับหันทางมือจับ

ภาพที่ ๒๐๗ ทำนาค (จังหวะที่ ๒)

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่าทองโรง (จังหวะที่ ๒)

ผู้รำยืนทรงตัวย่อเข่าทั้งสองลงเล็กน้อย มือขวาดึงวงหน้าระดับสายตา มือซ้ายจับหางแขนตึงส่งแขนไปด้านหลัง

การรำทำสอดสร้อย

ภาพที่ ๒๐๘ ทำสอดสร้อย

ที่มา : ธรรมนิത്യ นิคมรัตน์ ๒๕๕๘

อธิบายท่ารำ ทำสอดสร้อย

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายกระดกส่งไปด้านหลัง ให้ส้นเท้าอยู่แนวเดียวกับสะโพก มือซ้ายจับคว่าด้านหน้า ระดับสายตา มือขวาดึงวงเขากวาย พร้อมกับหมุนมาทางด้านซ้าย ให้ครบ ๑ รอบ

๕. การรำทำครู

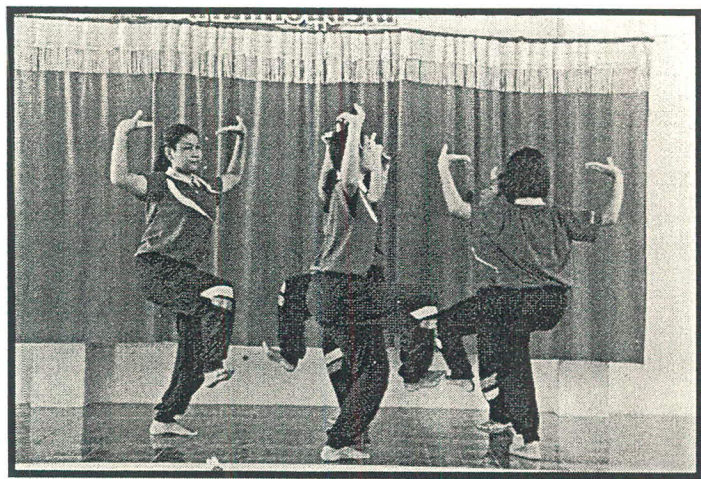

ภาพที่ ๒๐๕ ทำปฐุม

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำปฐุม

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายงอเข่ายกมาด้านหน้า ให้ขาขนานกับพื้นสูงระดับ สะเอว ส่องปลายเท้าไปด้านหน้า ระดับเข่า ลำตัวโน้มไปด้านหน้า ประนมมือให้วาระหว่างอก

ภาพที่ ๒๑๐ ท่าแม่ถาย

ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำแม่ลาย

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าซ้าย ย่อเข่าลง เท้าขวาส่งไปด้านหลัง ให้งอเข่าและยกปลายเท้า ระดับเข่า ลำตัวโน้มมาด้านหน้า มือทั้งสองข้างรำท่าเขาควาย

ภาพที่ ๒๑๑ ท่าซัดหว่างอก

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำ ท่าซัดหว่างอก

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา ย่อเข่า ลำตัวโน้มมาด้านหน้า เท้าซ้ายยกมาด้านหน้า ระดับสะเอว ให้อาขนานกับพื้น ปลายเท้ายกสูงระดับเข่าขวา มือซ้ายตั้งวงจอแจน ระดับอก มือขวารำท่าเขาควาย

ภาพที่ ๒๑๒ ท่าแม่ลายซื่อ

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๖

อธิบายท่ารำ ท่าแม่ลายซื่อ

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา ย่อเข่า เท้าซ้ายงอเข่าส่งมาด้านหน้า ระดับสะเอว งอเข่าให้ขนานกับพื้น ปลายเท้ายกสูงระดับเข่าของเท้าขวา ลำตัวโน้มมาด้านหน้า มือซ้ายตั้งวงแขนตั้งส่งไปด้านข้าง ระดับไหล่ มือขวารำท่าเขาควาง

ภาพที่ ๒๑๓ ท่าแม่ลายจีบบน
ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๓

อธิบายท่ารำ ท่าแม่ลายจีบบน

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าซ้าย ย่อเข่า ลำตัวโน้มมาด้านหน้า ขาขวา งอเข่ายกมาด้านหน้าให้ขนานกับพื้น ปลายเท้าซ้ายยกสูงระดับเข่าขวา มือขวารำท่าเขาควาง มือซ้ายจีบหงายเหยียดแขนตั้งข้างลำตัว ระดับไหล่

ภาพที่ ๒๑๔ ท่าสามอย่างรำจีบตั้งเข่า
ที่มา : ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๓

อธิบายท่ารำ ทำสามอย่างรำจีบตั้งเข้า

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าซ้าย ย่อเข้า เท้าขวางอเข้าส่งมาด้านหน้า ระดับสะเอวให้ขา
ขนานกับพื้น ยกปลายเท้าขวาตั้งตรง ระดับเข้าของเท้าซ้ายลำตัวโน้มมาด้านหน้า มือขวาจีบหงาย
แขนตั้งวางบนเข้าขวา มือซ้ายรำท่าเขาควาง

ภาพที่ ๒๑๕ ท่าแม่ลายต่ำ

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่าแม่ลายต่ำ

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าซ้ายย่อเข้า ขาซ้ายงอเข้ายกมาด้านหน้า ระดับสะเอว ให้ขาขนาน
กับพื้น ปลายเท้ายกสูงระดับเข้าขวา ลำตัวโน้มมาด้านหน้า มือขวาดึงวงเขาควาง มือซ้ายดึงวงข้าง
ลำตัว ระดับสะเอว

ภาพที่ ๒๑๖ ทำสามอย่างรำท่าต่ำขวา

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำสามอย่างรำท่าดำขวา

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าซ้าย ย่อเข่า ลำตัวโน้มมาด้านหน้า เท้าขวาวางด้านหน้าด้วย
ส้นเท้า เปิดปลายเท้า ย่อเข่า มือขวาตั้งวงแขนตึงให้ข้อมือวางบนเข่าขวา มือซ้ายรำท่าเขาควาย

ภาพที่ ๒๑๗ ทำสามอย่างจีบดำ

ที่มา : วรรณนิตย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำสามอย่างจีบดำ

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าซ้าย ย่อเข่า ลำตัวโน้มมาด้านหน้า เท้าขวา วางหน้าด้วยส้นเท้า
เปิดปลายเท้า ย่อเข่า มือขวาจีบหงายแขนตึงให้ข้อมือวางบนเข่าขวา มือซ้ายรำท่าเขาควาย

ภาพที่ ๒๑๘ ท่าผาลา

ที่มา : วรรณนิตย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำผาลา

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา ย่อเข่า เท้าซ้ายยกทำผาลา ลำตัวโน้มมาด้านหน้า มือซ้ายตั้ง
วงแขนตั้งให้ข้อมือวางบนเข่าซ้าย มือขวารำท่าเขากวาย

ภาพที่ ๒๑๕ ท่าเครือวัลย์ ๑

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำเครือวัลย์ ๑

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา งอเข่า เท้าซ้ายงอเข่าส่งมาด้านหน้า ระดับสะเอว ให้ขนาน
กับพื้น ปลายเท้าซ้ายยกสูงระดับเข่าของเท้าขวา ลำตัวโน้มมาด้านหน้า แขนซ้ายตั้งวงศอกวางมือ
บนเข่าซ้าย มือขวารำท่าเขากวาย

ภาพที่ ๒๒๐ ท่าจีบหลัง

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ทำจีบหลัง

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าขวา งอเข่า ลำตัวโน้มมาด้านหน้า เท้าซ้ายยกมาด้านหน้า ระดับสะเอว ให้ขาขนานกับพื้น ปลายเท้าซ้ายยกสูง ระดับเข่าเท้าขวา มือซ้ายจีบหงาย จอศอกวางด้านหลัง เหนือสะเอว มือขวารำท่าเขาควย

ท่าทองโรง

ภาพที่ ๒๒๑ ท่าทองโรงจังหวัด ๑

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิกมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่าทองโรงจังหวัด ๑

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าทั้งสองข้าง ย่อเข่า ลำตัวโน้มมาด้านหน้า มือขวางอแขนจีบเข้า หาลำตัว ระดับสายตา มือซ้ายจีบหงายแขนตึงส่งมือจีบไปด้านหลัง

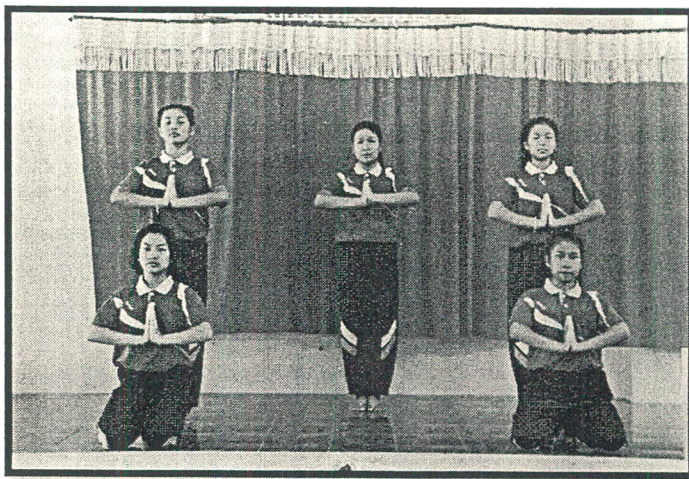
ภาพที่ ๒๒๒ ท่าท่งโรงจังหวะที่ ๒

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่าท่งโรงจังหวะที่ ๒

ผู้รำยืนทรงตัวด้วยเท้าทั้งสองข้าง ย่อเข้า ลำตัวโน้มมาด้านหน้า มือขวาตั้งวงอแขนระดับสายตา มือซ้ายจับหางแขนตึงส่งมือจับไปด้านหลัง

๖. การรำทำจบ

ภาพที่ ๒๒๓ ท่าปฐุม

ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ๒๕๕๗

อธิบายท่ารำ ท่าปฐุม

ผู้รำแหงหน้า ผู้รำนั่งคุกเข่า ลำตัวโน้มมาด้านหน้า มือทั้งสองข้างประนมระหว่างอก ค้นสอกให้แขนทั้งสองข้างอยู่ในแนวเดียวกัน

ผู้ร่าแถวหลัง ผู้ร่ายืนทรงตัวด้วยเท้าทั้งสองข้าง ลำตัวโน้มมาด้านหน้า มือทั้งสองข้าง ประนมระหว่างอก ดันศอกให้แขนทั้งสองข้างอยู่ในแนวเดียวกัน

เมื่อฝึกปฏิบัติทำร่าจนกระทั่งมีความชำนาญและจดจำทำร่าได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยได้มีการนำเสนอการร่าให้กับผู้ปกครองและผู้ชมโดยทั่วไปในภาคกลางคืน โดยมีการแบ่งนักเรียนออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ร่าระดับมัธยมศึกษา และกลุ่มผู้ร่าระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ได้รับเกียรติจากนางสะอื้น เพ็งสกุล ซึ่งเป็นศิษย์โนราพัน หอเพชร ได้เข้าร่วมชมการร่า และได้ให้คำแนะนำปรับปรุงการร่าของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ดังรายละเอียดภาพกิจกรรมต่อไปนี้

๑. การร่าระดับกลุ่มประถมศึกษา กับ การเตรียมความพร้อมการฝึกซ้อม

ภาพที่ ๒๒๔ การเตรียมความพร้อมของนักเรียน แถวหน้า

ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

แถวหลัง

ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๒๖ การเตรียมจัดลำดับแถว

ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๒๗ การจัดลำดับแถวสำหรับการร่า

ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

๒. การรื้อระดับกลุ่มมัธยมศึกษา กับ การเตรียมความพร้อมการฝึกซ้อม

ภาพที่ ๒๒๘ การเตรียมนุ่งหางหงส์
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๒๙ การใส่ผ้าห้อยหน้าสำเร็จรูป
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๓๐ การสำรวจเครื่องแต่งกาย
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๓๑ การดูแลของวิทยากร
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

๓. การจัดการแสดงของนักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน ๑๗ คน

ภาพที่ ๒๓๒ การร่ำทำซัดหว่างอก
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๓๓ การร่ำทำนั่งไขว่เท้า
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๓๔ การร่ำทำซัดหว่างอกออกจากฉาก
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

๔. การจัดการแสดงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๑๔ คน

ภาพที่ ๒๓๕ การร่ำทำแม่ลายต่ำ
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๓๖ ภาพการร่ำทำผาสา
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๓๗ การร่ำทำเครือวัลย์
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๓๘ การร่ำทำท่อนโรง
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

๕. ความร่วมมือและความสนใจของผู้ปกครอง

ภาพที่ ๒๓๘ บรรยายภาพผู้ชมก่อนการแสดง
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๔๐ บรรยายภาพผู้ชมขณะชมการแสดง
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

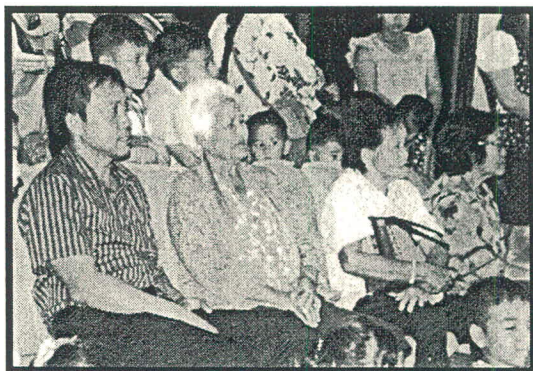

ภาพที่ ๒๔๑ ผู้ปกครองสนใจในการแสดงโนรา
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

๖. การชมการแสดงของครูโนราศียโนราพัน หอเพชร

ภาพที่ ๒๔๒ ผู้ชมอาวุโสดูกศิษย์โนราพัน หอเพชร
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๔๓ ครูโรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ชม
การแสดง
ที่มา : จำลอง ช่วยกลับ ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๔๔ นักเรียนและผู้ปกครองให้ความสนใจในการแสดงโนรา
ที่มา : จำลองช่วยกลับ ๒๕๕๗

๖. การประเมินผลการถ่ายทอดทำรำสิบสองท่า

การประเมินผลการถ่ายทอดทำรำโนราพัน หอเพชร ผู้วิจัยได้มีการประเมิน ๒ รูปแบบ คือ

๑. การประเมินผลการวิจัยจากแบบสอบถาม สำหรับครู นักเรียน และผู้ปกครอง จำนวน ๑๐๐ คน

๒. การประเมินผลการได้รับความรู้ด้านทำรำจากการแสดงโนราแบบกลุ่ม โดยใช้วิธีการแบ่งนักเรียนออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๒.๑ กลุ่มผู้รู้ระดับประถมศึกษา จำนวน ๑๗ คน

๒.๒ กลุ่มผู้รู้ระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๑๔ คน

รายละเอียดและผลการประเมินการวิจัยจากการจัดกิจกรรม มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑๒ แสดงผลการประเมินการวิจัยจากการจัดกิจกรรม

ที่	รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์		แปลความหมาย
		$\overline{X}$	S.D.	
๑.	องค์ความรู้ด้านการร่ำสิบสองท่าเหมาะกับนักเรียน	๔.๘๐	.๔๐๕	ดีมาก
๒.	ระยะเวลาในการฝึกอบรม	๔.๔๒	.๕๐๑	ดี
๓.	เทคนิคการสอน การถ่ายทอดของวิทยากร	๔.๖๗	.๔๗๔	ดีมาก
๔.	สถานที่ในการฝึกอบรมกับเยาวชน	๔.๔๒	.๕๐๑	ดี
๕.	วิทยากร คนตรี และ ท่าร่ำ เหมาะสม	๔.๘๗	.๓๓๕	ดีมาก
๖.	กิจกรรมเหมาะสมกับเยาวชน	๔.๗๒	.๔๕๒	ดีมาก
๗.	สื่อ อุปกรณ์ เหมาะสมกับเยาวชน	๔.๖๐	.๔๕๖	ดีมาก
๘.	การนำเสนอและเผยแพร่ ของนักเรียน วันสิ้นสุดโครงการ	๔.๗๒	.๔๕๒	ดีมาก
สรุป		๔.๖๕	.๔๕๒	ดีมาก

สรุปผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนโครงการการวิจัยการสร้างนวัตกรรมถ่ายทอดท่าร่ำ โนราพัน หอเพชร จ.สุราษฎร์ธานี โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ อธิบายได้ว่า นักเรียนที่เข้าร่วม มีความพึงใจต่อโครงการในภาพรวมที่ระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .๔๕๒ ระดับความพึงพอใจในแต่ละด้านสามารถจำแนกตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

๑. วิทยากร คนตรี และ ท่าร่ำ เหมาะสม

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๗
๒. องค์ความรู้ด้านการร่ำสิบสองท่าเหมาะกับนักเรียน

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๐
๓. กิจกรรมเหมาะสมกับเยาวชน

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๒
๔. การนำเสนอและเผยแพร่ ของนักเรียน วันสิ้นสุดโครงการ

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๒
๕. เทคนิคการสอน การถ่ายทอดของวิทยากร

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๗
๖. สื่อ อุปกรณ์ เหมาะสมกับเยาวชน

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐

๗. ระยะเวลาในการฝึกอบรม

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๒

๘. สถานที่ในการฝึกอบรมกับเยาวชน

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๒